

Geografický průvodce po místech bojů na Sočské frontě 1915-1917 v Julských Alpách

Bakalářská práce

Studijní program:

B1301 Geografie

Studijní obory:

Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Iva Kořínková

Vedoucí práce:

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.
Katedra geografie

Zadání bakalářské práce

Geografický průvodce po místech bojů na Sočské frontě 1915-1917 v Julských Alpách

Jméno a příjmení: **Iva Kořínková**
Osobní číslo: P17000304
Studijní program: B1301 Geografie
Studijní obory: Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Zadávající katedra: Katedra geografie
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je zmapovat válečné události a hlavní místa bojů na Sočské frontě v letech 1915 – 1917 v Julských Alpách a následně zpracovat populárně vzdělávací materiály ve formě exkurzních průvodců. Tyto materiály budou určeny cílové skupině běžných návštěvníků vybrané oblasti a budou mít za cíl přiblížit téma v kontextu české historie. Teoretická část se bude zabývat historickým průběhem bitev a charakteristikou daného území v minulosti i současnosti. V praktické části budou na základě terénního průzkumu zpracovány historicko-geografické exkurze, které by měly komplexním způsobem téma představit uživateli a fungovat jako turistický průvodce po nejzajímavějších lokalitách.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

dle potřeby
40 stran
tištěná
Čeština

Seznam odborné literatury:

FUČÍK, Josef. Soča (Isonzo): 1917. Praha: Paseka, 1999. Bojiště českých dějin. ISBN 80-7185-255-4.

FUČÍK, Josef a Marek PAVLÍK. Sočská fronta 1915-1917: průvodce po místech bojů vojáků z českých zemí : (Julské Alpy – Banjšice – Kras – Přímoří). Praha: Elka Press, 2008. Militaria (Elka Press). ISBN 978-80-87057-04-9.

FUČÍK, Josef. Osmadvacátníci: spor o českého vojáka Velké války 1914-1918. Praha: Mladá fronta, 2006. Arma & musae. ISBN 80-204-1376-6.

NEDOROST, Libor. Češi v 1. světové válce, 2. díl. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-322-4.

VRIČAN Jozef. Po zapadlých stopách českých vojáků: z Julských Alp k Jadranu. Olomouc: Jindřich Havlík, 2008. ISBN 978-80-2543-535-9.

Vedoucí práce:

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání práce:

28. listopadu 2018

Předpokládaný termín odevzdání:

15. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Kamil Zágoršek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 14. října 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

16. července 2020

Iva Kořínková

Poděkování

Ráda bych tímto způsobem poděkovala vedoucímu této práce panu Mgr. Emilu Drápelovi Ph.D. za jeho cenné rady, ochotu a přístup. Také bych chtěla poděkovat Mgr. Danielovi Vrbíčkovi Ph.D. za jeho přínosné rady pro dopsání této práce. Dále děkuji své kamarádce Pavlíně Skořepové za její společnost a pomoc při absolvování výletů po Slovinsku. V neposlední řadě děkuji své rodině a příteli za morální podporu během studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá zmapováním válečných událostí a hlavních míst bojů na sočské frontě v letech 1915—1917 v Julských Alpách. Úvod teoretické části se zaměřuje na historický průběh jednotlivých bitev a výzbroj rakousko-uherské a italské armády za první světové války. Další kapitoly popisují život významných Čechů, kteří se bojů na Soči také zúčastnili a charakterizují vybrané obce daného území v minulosti i současnosti. V praktické části jsou na základě terénního průzkumu zpracovány historicko-geografické exkurze, jež by měly čtenářům komplexním způsobem představit sočské bitvy a fungovat jako turistický průvodce po vybraných lokalitách na západních hranicích Slovinska.

Klíčová slova: Sočská fronta, Julské Alpy, první světová válka, terénní průzkum, turistický průvodce, Slovinsko

Annotation

The bachelor's thesis deals with the mapping of war events and main places of fights of the Isonzo Front in the years 1915—1917 in the Julian Alps. The introduction of the theoretical part focuses on the historical course of individual battles and the armament of Austro-Hungarian and Italian armies. The next chapters describe well-known Czechs who took part in Isonzo battles and also characterize selected municipalities in the area in the past and present. The analytical part includes historical-geographical excursions that are prepared on the basis of a field survey. These excursions should introduce the battles of Isonzo to readers and function as a tourist guide to selected localities in the western borders of Slovenia.

Key words: The Isonzo front, the Julian Alps, the first world war, field survey, a tourist guide, Slovenia

Obsah

Úvod.....	11
1 Stručné vysvětlení situace před a během 1. světové války	12
2 Bitvy na Soči.....	14
2.1 První sočská bitva 23. června 1915 — 7. července 1915	14
2.2 Druhá sočská bitva 18. července 1915 — 10. srpna 1915.....	14
2.3 Třetí sočská bitva 18. října — 4. listopadu 1915.....	15
2.4 Čtvrtá sočská bitva 10. listopadu — 14. prosince 1915	16
2.5 Pátá sočská bitva 11. — 5. března 1916	16
2.6 Šestá sočská bitva 4. srpna — 16. srpna 1916.....	17
2.7 Sedmá sočská bitva 14. — 19. září 1916.....	17
2.8 Osmá sočská bitva 9. — 12. října 1916.....	17
2.9 Devátá sočská bitva 31. října — 4. listopadu 1916	18
2.10 Desátá sočská bitva 12. května — 5. června 1917	18
2.11 Jedenáctá sočská bitva 18. srpen — 13. září 1917	19
2.12 Dvanáctá sočská bitva: Rakousko-uhersko-německá ofenziva – 24. října — 3. listopadu 1917	20
3 Velitelé rakousko-uherské a italské armády	22
3.1 Svetozar Borojević von Bojna.....	22
3.2 Luigi (Conte di) Cadorna.....	23
4 Síla a výzbroj armád	24
4.1 Síla a výzbroj italské armády.....	24
4.2 Síla a výzbroj rakousko-uherské armády.....	24
4.3 Využití vojenských letadel v sočských bitvách.....	25
4.4 Otravný plyn v sočských bitvách.....	25
5 Situace po konci 1. světové války — rozdělení území v Evropě.....	26
6 Stopa českých vojáků na sočské frontě.....	27
6.1 Fráňa Šrámek.....	27
6.2 Josef Váchal.....	28
6.3 Josef Sudek.....	28
7 Významné obce související se sočskou frontou.....	29
7.1 Bovec.....	29
7.2 Kobarid.....	29
7.3 Tolmin	30
7.4 Solkan.....	30

7.5	Nova Gorica.....	31
8	Metodická část	32
9	Diskuze	35
	Závěr.....	36
	Seznam použitých zdrojů	37
	Seznam příloh.....	41

Seznam obrázků

Obr 1: Textová maketa	33
Obr 2: Maketa mapy Zdroj: autor	33
Obr 3: Logo a turistická značka nadace Stezky míru	34

Seznam zkratk

AOP Armeeoberkommando – vrchní velení rakousko-uherské armády

Úvod

Během 1. světové války bylo do zbraně povoláno přes jeden milion českých vojáků. Deseti tisíce z nich bojovali na sočské frontě a jejich přínos je dodnes slovinskými a italskými historiky obzvlášť vyzdvihován. Nicméně, i tak jsou bitvy na řece Soči jedním z konfliktů 1. světové války, o kterém se v české společnosti příliš neví. Mnoho lidí, bez ohledu na věk a vzdělání, o nich nikdy neslyšelo a je možné se jen dohadovat, proč se o sočské frontě, především ve výuce dějepisu na českých školách, nachází pouze minimum zmínek.

Cílem bakalářské práce je na základě teoretické rešerše shrnout historický průběh válečných událostí a míst bojů na sočské frontě za 1. světové války, a dále na základě terénního průzkumu na západních hranicích Slovinska vytvořit historicko–geografické exkurze.

Teoretická část této bakalářské práce bude na začátku zaměřena na stručný popis historických okolností vzniku 1. světové války a na průběh všech 12 bitev na sočské frontě mezi lety 1915–1917. Následně bude charakterizován stav obou armád z hlediska jejich vedení, síly a výzbroje. Jak již bylo zmíněno výše sočské bitvy jsou v české společnosti v povědomí pouze okrajově. Z toho důvodu se jedna z kapitol bude věnovat vlivu sočských bitev na životy tří významných Čechů, kteří v těchto bitvách bojovali. Závěr teoretické části se bude věnovat vybraným slovinským obcím, které byly pro sočské boje významné, metodice bakalářské práce a návrhům pro přiblížení výstupů této práce budoucím čtenářům.

Historicko-geografické exkurze, jež budou obsaženy v přílohách, budou zhotoveny na základě terénního průzkumu ve vybraných slovinských lokalitách. Tyto exkurze by měly potenciálním čtenářům komplexním způsobem představit zvolené zastávky v souvislosti se sočskými bitvami a fungovat jako turistický průvodce po těchto lokalitách.

1 Stručné vysvětlení situace před a během 1. světové války

Počátky 1. světové války je možné zařadit již na konec 19. století, kdy se především ambiciózní Německo snažilo o posílení svého postavení mezi ostatními evropskými zeměmi. Nejednalo se pouze o postupné rozšíření zbrojního programu, ale i o navazování diplomatických spojení (Němec, Tomek 2020). Dne 7. října roku 1879 byla podepsána spojenecká smlouva s rakousko-uherskou monarchií a vznikl tzv. Dvojspolek. O tři roky později, tedy v roce 1882 se k Dvojspolsku připojila Itálie, čímž se vytvořil Trojspolek. Toto uskupení představovalo velkou hrozbu pro ostatní evropské velmoci, které postupně začali urovnávat své spory – např. sepsáním „Srdečné dohody“ v roce 1904 mezi Velkou Británií a Francií, které se dlouhodobě přely o rozdělení kolonií. O tři roky později vzniklo vojenské spojení Velké Británie, Francie a Ruska, jež bylo označováno jako Trojdohoda (Němec, Tomek 2020).

Vztahy habsburského mocnářství a Itálie byly složité od nepaměti. Proto již od počátku Trojspolku vznikala jistá nedůvěra vůči obojakosti a zahraniční politice vojensky nejslabší Itálie. Tato nedůvěra se zanedlouho potvrdila, když Itálie vyhlásila neutralitu a odmítla se v roce 1914 připojit k vyhlášení války proti Srbsku, kterému byla přisouzena vina za atentát na rakouského arcivévodu a následovníka trůnu Ferdinanda d'Este. Itálie svoji neutralitu zdůvodňovala tím, že Trojspolek je obrannou aliancí, tudíž nemá povinnost se do války zapojit. Ve stejné době také zahájila hru na dvě strany. Na jedné straně jednala s Vídní o své pomoci proti Francii, za což požadovala odstoupení rozsáhlých jižních území habsburské monarchie, prohlášení Terstu svobodným městem, uznání italské svrchovanosti nad albánskou Valonou a příslib francouzských kolonií. Na straně druhé hledala italská diplomacie možnost vstupu do války po boku zemí Trojdohody proti "svým" centrálním mocnostem, v podstatě za stejný územní zisk. (Fučík 1999).

Itálie po neúspěšném jednání s Vídní, která na italské územní požadavky odmítla přistoupit, uzavřela 26. dubna 1915 se státy Dohody tajnou, tzv. londýnskou smlouvu, díky níž měla za svůj vstup do války získat Jižní Tyroly, Gorici, Istrii s Terstem a území Dalmácie až k řece Neretvě. Zprávu o této tajné londýnské dohodě získalo rakousko-uherské AOK (Armeeoberkommando – armádní vrchní velení) až téměř o měsíc později, tedy 18. května 1915. V tuto chvíli bylo habsburské monarchii jasné, že se italský útok blíží, nicméně její hlavní vojenské síly byly v té době využívány na východní a balkánské frontě, a proto byla rakouská hranice s Itálií velmi oslabená. Jednotky v této oblasti nemohly úspěšně čelit hlavním silám italské armády, a proto AOK rozhodlo o zřízení jihozápadní fronty, která se skládala ze 3 částí a rozpínala se na přibližně 650 kilometrech italsko-rakouských

hranic. První část na severozápadě bránila tyrolská fronta. Na severu následovala obrana na hřebenech Karnských a Julských Alp, které znepřístupňovaly přístupy do Korutan. Jihovýchodní část, v Přímoří byla bráněna podél příhraniční řeky Soče. 23. května 1915 byla z italské strany Rakousku-Uhersku vyhlášena válka, jejímž jediným cílem bylo získat od svého bývalého spojence rozsáhlé území (Fučík 1999).

Celkový plán italského generála Luigiho Cadorny zveřejněný na zasedání velení italské armády 20. května 1915 zněl tak, že se svými vojsky první den po zahájení akce překročí Soču a obsadí Gorici a Terst. Poté se přesune do Lublaňské kotliny a následně se v Uhrách setká s ruskou armádou (Vričan in Patermanová 2011).

Z 23. na 24. května 1915 se jednotky italské armády snažily překročit státní hranice habsburské monarchie a dělostřeleckým útokem zničit železniční přepravu v údolí Soče (Fučík 1999). Téhož dne úspěšně dobyly Kobarid (italsky Caporetto). O den později pokračovala italská fronta s útokem po celém povodí Soči, ale bez jakéhokoliv významného úspěchu. Ještě před počátkem 1. sočské bitvy se italským jednotkám na území habsburské říše podařilo dobýt pár míst, mezi které patřily obce Prisejlje a Plave či hora Krn (Vričan in Patermanová 2011).

2 Bitvy na Soči

Krasový charakter rozsáhlých vápencových vrchovin představoval pro činnost vojsk nepřehledný, obtížně průchodný a odkrytý terén s velmi omezenými možnostmi krytu. Naopak protilehlá nížina kolem řeky Soče, kde převažovala rovinatá oblast, nabízela především italskému vojsku mnoho výhod, např. snadné rozvinutí početných sil či možnosti rychlých manévřů. Území Soče však mělo strategický význam pro obě strany, jelikož pokud by Italové dané území dobyli, dostali by se dále rychlým průnikem do vnitrozemí monarchie a Dalmácie, čímž by byla celá válka rozhodnuta (Fučík 1999).

V období 1.světové války tvořilo povodí řeky Soče příhraniční linii mezi Itálií a Rakouskem-Uherskem. Konkrétně se sočská fronta táhla od hory Rombon k tolminské kotlině a poté podél povodí řeky Soče až k Jaderskému moři. Po vyhlášení se sočská fronta stala místem hlavních bojů, které zanedlouho nabyly na intenzitě ... (Fučík 1999).

2.1 První sočská bitva 23. června 1915 — 7. července 1915

Oficiálně byl první italský útok zahájen 23. června. Jeho cílem bylo získání gorického a tolminského předmostí, čímž by se Italům otevřela Vipavská dolina, kterou by rozdělili důležité rakouské obranné linie. Vojenská strategie útoku spočívala v ofenzivě na Gorici, Doberdobské plošině, Svaté Hoře, pohoří Kuk a Monte San Michele. Ačkoliv byla italská vojska ve značné převaze (18 italských divizí proti 8 rakousko-uherským), žádný z výše uvedených cílů se jim dobýt nepodařilo. Ziskem byla pouze malá území na západních okrajích Krasu mezi Sagraadem a úpatím výšin u Redipuglie, Vermeigliana a Selze (Fučík, Pavlík in Skamelka 2010).

Jak již bylo v textu zmíněno, Itálie patřila k vojensky nejslabším zemím, a ani přes dvojnásobné množství vojáků oproti svému soupeři, nebyla schopná zvítězit. Nezkoušenost s boji zaplatila ztrátou 15 000 mužů.

K prvním českým jednotkám, které bojovaly za rakousko-uherskou armádu v 1. sočské bitvě patřil 1. prapor čáslavského 21. pluku a 11. pochodový prapor pražského 28. pluku (Fučík 1999).

2.2 Druhá sočská bitva 18. července 1915 — 10. srpna 1915

Pár dní relativního klidu po první bitvě využili vojáci obou armád k posílení svých jednotek a budování lepšího zázemí pro nadcházející bitvy. Generál italských jednotek se počátečním neúspěchem nenechal odradit a po 10 dnech své vojáky povolal k dalšímu útoku. Útok byl

veden po celé délce fronty a hlavními cíli bylo opět předmostí u Gorice a území Doberdské plošiny. Ta se jevila důležitá pro své vrcholy, mezi které patří Monte San Michele (Šmihel), San Martino (Martinščina), Monte Sei Busi (Griž), Monte Cosici a Monte Debeli (Grande Guerra 2020). Počáteční útoky na oba cíle nebyly úspěšné, nicméně 20. července se italským jednotkám podařilo dobýt vrchol Monte San Michele. Hora byla bráněna maďarským vojskem, z kterého italské jednotky zajaly na 800 vojáků. První úspěch italského vojska zapříčinil složitou situaci pro rakousko-uherského velitele Svetozara Borojeviče von Bojnny, který musel přejít k rychlému protiútoky a dobýt Monte San Michele zpět. Kdyby se tak nestalo, italská vojska by se usadila na dobrém výchozím postavení a byla svému cíli blíže (Vričan in Skamelka 2010, s. 14).

Tento protiútok byl také pozoruhodný svým národnostním složením, jelikož vedle sebe bojovali bosenští Srbové, Maďaři, Němci, Poláci, Rusíni či Češi, kteří pocházeli z Prahy, jiho-východní a severní Moravy, Slezska nebo Těšínska (Vričan in Skamelka 2010, s. 15). Dvanáct praporů z posledních záloh uspělo a dobylo vrchol zpět. Itálie se s porážkou nehodlala smířit a 26. července, kdy byl Monte San Michele opět bráněn maďarskou rotou, získala horu pro sebe. Italové se chtěli vyvarovat dalšímu nečekanému protiútoky, a proto se co nejrychleji snažili budovat obranná postavení z balvanů a hloubit do skály mělké prohlubně. Jejich usilovná snaha však byla marná, jelikož ještě téhož dne byl vrchol rakousko-uherskými jednotkami dobyt zpět. Ačkoliv ani v této bitvě nebyly italské jednotky dostatečně úspěšné, podařilo se jim obsadit rameno Monte Sei Busi pod Monte San Michele a západní část vrchu Batognica (Fučík 1999).

2.3 Třetí sočská bitva 18. října — 4. listopadu 1915

Po dvouměsíční přípravě, během níž shromáždil dostatečné množství děl a nábojů, se generál Cadorna rozhodl pro další útok ještě před příchodem zimy. Mezi hlavní cíle opět patřilo dobytí Mrzli vrhu a Gorice, kterému mělo předcházet vytlačení obránců při Plavech. Rakouské štáby očekávaly podobný průběh bitvy jako u předcházejících, tedy: dělostřelecké bombardování, útok pěchoty, opětovné bombardování s následným útokem pěchoty, průzkum pozic obránce letadly a balony, a konečný útok pěšího vojska. Italské divize splnily rakousko-uherské očekávání a zopakovaly stejný útok. Jen počáteční dělostřelecké bombardování probíhalo sedmdesát hodin a bylo vedeno od Krnu až k Terstskému zálivu. Mezi cíle italských jednotek patřily kromě Mrzli vrhu i vrcholy Monte San Michele a Monte Cosici či město Monfalcone (Grande Guerra 2020).

Celkový průběh třetí sočské bitvy, až na malé územní vítězství italské strany, byl podobný jako předchozí, ale brutálnější. Důvodem byla silnější a účinnější italská palba, která měla za následek vysoké ztráty na obou stranách. Za pouhých 16 dní bylo zabito na 67 000 italských a 42 000 rakousko-uherských vojáků (Grande Guerra 2020).

Předchozí bitvy se od té třetí dále odlišovaly úrovní bezpečnosti vojenských úkrytů. Na rozdíl od vršení padlých vojáků na předprsích mělkých okopů si obránci své kryty budovali základními opevňovacími pracemi. V přestávkách mezi boji se vyčerpaní vojáci, jež později nahradili pomocné pracovní skupiny, snažili hloubit zákopy pomocí kladiv a sekáčů (Fučík 1999).

2.4 Čtvrtá sočská bitva 10. listopadu — 14. prosince 1915

V prvních čtyřech bitvách se za rostoucích počtů útočících jednotek, hustoty a intenzity dělostřelecké palby vytvořila hlavní linie sočské fronty. Nejsilnější italské útoky byly vedeny v ohybu řeky Soče u Plavy, proti gorickému předmostí u Monte Sabotina, na výšinách Podgory a v Krasu – na Monte San Michele, Monte dei Sei Busi i jinde. Boje přinesly útočnickům jen nepatrné územní zisky (Fučík 1999). Přesně tento fakt znepokojoval celou Itálii i její spojence z Dohody. Generál Cadorna si nechal od francouzského maršála Joffreho poradit, aby získal město Goricu bombardováním celého města a mostu přes Soču. Dne 17. listopadu 1915 italské dělostřelectvo spolu s bombardovacími letouny na Cadornův rozkaz prakticky srovnalo se zemí větší část dosud rušné a neevakuované Gorice. Město bylo po rozsáhlém útoku téměř zničené, ale rakousko-uherské armádě se jej podařilo ubránit. Rakousko-Uhersko očekávalo, že tímto brutálním útokem 4. sočská bitva skončí, ale italská invaze pokračovala ještě 26. listopadu na jihozápadní straně Mrzkého vrhu, na úpatí Vodelu a na tolminském předmostí. V dobytí dalšího rakousko-uherského území zabránily Italům prudké deště a studený vítr (Vričan in Skamelka 2010). Ve čtvrté bitvě se vyznamenali plzeňští vojáci III/35, kteří za výměnu vysokých ztrát ochránily kopec Mengore na tolminském předmostí (Vričan in Skamelka 2010, s. 18). Přes měsíc trvající bitva si vyžádala 49 000 italských a 25 000 rakouských vojáků (Grande Guerra 2020).

2.5 Pátá sočská bitva 11. — 5. března 1916

Generál Cadorna plánoval útok svých jednotek proti těm rakousko-uherským až na červen 1916, protože po předcházejících bitvách neměl dostatek munice, zásob ani vybavení pro své muže. Problém nastal na přelomu února a března, kdy jej státy Dohody nutily k dřívější akci, která by ulevila západní frontě (Patermanová 2010), (Vričan in Skamelka 2010).

O pár dní později, tedy 11. března 1916 zahájil Cadorna 5. sočskou bitvu, jejímž cílem byly nedobyta území z předchozího roku – Gorica a Tolmin. Cadorna věděl, proč s bitvou počkat až na léto. Italská nepřipravenost byla zřejmá již po začátku bitvy, čehož využily rakousko-uherské jednotky a svá území si dokázaly udržet (Vričan in Skamelka 2010). Italské jednotky se ještě pokusily o dobytí Mrzli vrhu a území mezi Monte San Michele a Martinščiou (San Martin), ale nepříjemný březnový sníh a déšť po pěti dnech ukončil i tuto bitvu (Vričan in Patermanová 2010).

2.6 Šestá sočská bitva 4. srpna — 16. srpna 1916

Po půl roce příprav od páté bitvy se Cadorna rozhodl zaútočit na Gorici, Sabotin, výšinu na Oslavji a Monte San Michele (Vričan in Patermanová 2010, s. 22). Pokud by se mu podařilo zasáhnout jeden z nejdůležitějších obranných bodů Rakouska-Uherska, Sabotin, netrvalo by dlouho a obrana dalších podstatných území by se zhroutila (Vričan in Skamelka 2010). Šestá bitva se považuje za tu, jež Itálii přinesla významný úspěch díky silné palbě a následnému dobytí Sabotinu. Rakousko-uherská vojska byla nucena ustoupit z Monte San Michele, San Maura (Štmavec), jižního svahu San Martina a rozbořené Gorice (Vričan in Patermanová 2010, s. 22).

Získání dalšího území už nebylo v silách italského vojska, tím pádem bylo 16. srpna dobojováno. Cadorna tak konečně dosáhl většiny míst, na které vytrvale útočil od začátku války.

Ztráty na italské straně dosáhly 51 000 vojáků a na rakousko-uherské straně 42 000 vojáků za 12 dní (Grande Guerra 2020).

2.7 Sedmá sočská bitva 14. — 19. září 1916

Italská armáda v polovině září pokračovala s útokem, který ji měl po dobytí Gorice získat nejdůležitější území, Terst. Útoky proti Rakousku-Uhersku se odehrávaly od údolí Vipavy až k Jaderskému pobřeží, a dále také na horní Soči, u Plavy a východně od Gorice. Ofenziva italských vojsk byla opět z velké části znehodnocena rakousko-uherskými protiztečemi, které ji nechaly dobýt pouze Mirenský hrad a pár bezvýznamných míst, avšak pouze za cenu velkého počtu mrtvých (Fučík, Pavlík 2008). Bitva byla ukončena na Cadornův rozkaz z obav z rostoucí demoralizace vojska. Pravým důvodem však bylo rozhodnutí akci o několik týdnů později opakovat, tentokrát s vyšším počtem vojáků (Grande Guerra 2020).

2.8 Osmá sočská bitva 9. — 12. října 1916

„V následujících třech bitvách se rostoucí úsilí italských útoků přeneslo především na jižní křídlo sočské fronty. Po zatlačení rakousko-uherských jednotek na druhé obranné

postavení se zdál Cadornův strategický cíl – město a přístav Terst – na dosah.“ (Fučík 1999, s. 38).

Říjnové útoky ze strany Itálie byly soustředěny na pásmo od Šempeteru k pobřeží Jaderského moře, Itálie ale úmyslně nechala šířit informaci, že bude útočit pouze východně od Gorice (Fučík 1999). Rakousko-uherská armáda byla z neustálého odvracení italských útoků vyčerpaná, bez dostatečných zásob a zázemí. Na výpad italských vojsk do prostoru Rožne doliny (součást Gorice), po němž následovaly dva dny bojů nebyla dostatečně připravená a za pomoci českých pluků dokázala ubránit pouze linii Lago di Pietrarossa – kóta 144 – jižní kóta 208 – Lukatič – Lokvice – Vipava (Padermanová 2010). Osmá bitva patřila k těm krvavějším, jelikož v pouhých 3 dnech bylo zabito na 25 000 italských a 20 000 rakousko-uherských vojáků (Grande Guerra 2020).

2.9 Devátá sočská bitva 31. října — 4. listopadu 1916

Devátá sočská bitva byla ojedinělá tím, že začala leteckým bombardováním rakousko-uherských měst Dutovlje, Sežany, Terstu a zámku Miramare, jenž se nachází v jeho blízkosti (Svoljšak in Skamelka 2010). Tyto útoky byly opět předem vyzrazeny zrádci na italské frontě, tím pádem se Rakousko-Uhersko mohlo připravit a svá území částečně ubránit (Vričan in Skamelka 2010, s. 24). Itálii se konstantním tlakem podařilo rakousko-uherské jednotky vyčerpat a dobýt malá území, např. Veliki Hrib a Pečinka. Pět dní trvající bitva, jenž si vyžádala 35 000 italských a 28 000 rakousko-uherských vojáků byla ukončena nepříznivým počasím (Grande Guerra 2020).

2.10 Desátá sočská bitva 12. května — 5. června 1917

Uplynuly dva roky italského úsilí a proběhlo devět sočských bitev proti odolnému Rakousku-Uhersku a město Gorice bylo jejich jediným významným úspěchem, a tak italské velení do nadcházející desáté bitvy vložilo všechny své zbylé síly, aby se stala tou finální, která by konečně skončila úspěchem. Snaha dobýt Terst byla značná, ale změny v operačních cílech italského plánování byly minimální, jelikož proniknutí rakousko-uherskou obranou na hraniční řece, ohrožení relativně slabé polní síly a zároveň rychlý postup do centra monarchie, byly v plánu již před dvěma lety (Fučík 1999).

V březnu 1917 zahájil Cadorna dosud nejrozsáhlejší přeskupení sil, které mělo být prvním krokem k rozhodující bitvě. Kromě zvýšení počtu dělostřelectva a těžkého vybavení se italské vedení zaměřilo i na zřízení zvláštní skupiny sil tzv. Zona di Gorizia – gorické armády, které velel generálporučík Capello. Rakousko-uherská armáda generála Borojeviće si uvědomovala, že se svým méně vybaveným vojskem nemá vysoké šance a nemůže se

italskému tlaku bránit donekonečna. Borojević prosazoval úder proti italským vojskům, jenž by ukončil reálné nebezpečí průlomu fronty. Jeho požadavky však nemohly být vyslyšeny, jelikož rakousko-uherská armáda byla rozptýlena i na dalších frontách, jako např. rumunské, ruské či albánské, tudíž neměla dostatek sil a prostředků k samostatnému útoku proti Itálii (Fučík 1999).

Dne 4. května 1917 byla v Paříži svolána konference ke koordinaci válečných operací, na níž byl Cadorna za své dosavadní neúspěchy v boji s rakousko-uherskou armádou velmi kritizován. K odstranění veškerých pochybností se Cadorna rozhodl k oznámení sočského útoku během pár dní, ale tentokrát po celé délce fronty (Fučík 1999).

Zahájení útoku stanovilo Comando supremo na 7. května 1917, ale kvůli deštivému počasí se špatnou viditelností v prvních květnových dnech bylo po předchozím odstřelování zahájeno až 12. května (Fučík 1999).

Desátá bitva se opět stala tou, jež v počtu obětí překonala předchozí. Za ne příliš významné územní zisky u Flondaru a Kuku 611 obětovala italská armáda 36 000 padlých, 96 000 raněných a 27 000 zajatých vojáků. Z celkového počtu 280 000 nasazených členů své armády ztratily v jediné bitvě téměř 160 000 mužů. Jak již bylo zmíněno výše, rakousko-uherská monarchie měla podstatně slabší armádu, která na počátku čítala 165 000 vojáků a ani její ztráty nebyly nikterak nízké. Během třítýdenních bojů měla 7 300 zabitých, 45 000 zraněných a 23 400 zajatých mužů (Fučík 1999).

2.11 Jedenáctá sočská bitva 18. srpen — 13. září 1917

Předchozí nevalný výsledek posílil Cadornovu domněnku, že italská armáda bude schopna zvítězit pouze při změně strategie a za podpory Francie a Velké Británie. Přestože žádnou pomoc neměl slíbenou, začal připravovat další ofenzivu. Jedenáctý útok měl za cíl náhorní planinu Banjšice, Tarnovský les, Kras a okolí Gorice (Fučík 1999).

První srpnové dny hlásily palbu italského dělostřelectva, jež naznačovala, že dojde k nové bitvě. Italští přeběhlíci, kteří už byli vyčerpáni nekonečnou vyhlídkou dalších útoků a chtěli být předáni do Maunthausenu,¹ prozradili, že italský úder je plánovaný na 18. srpna. Tentokrát byla jejich výpověď pravdivá, jelikož italské dělostřelectvo toho dne začalo střílet po celé frontě, od Mrzli Vrhu až k Tertskému zálivu. Zdálo se, že po celodenní bouřlivé střelbě se situace uklidňuje a nápor na psychickou a fyzickou odolnost rakousko-uherských vojáků v letním horku na chvíli ustane, ale nebylo tomu tak. Druhý den ráno se generál Capello se svojí

¹ Největší zajatecký tábor pro italské vojáky. V průběhu druhé světové války fungoval jako nacistický koncentrační tábor (Fučík 1999, s. 100).

armádou násilně přesunul po dvanáctikilometrovém úseku mezi Šelem a Plavou na východní břeh Soče. Jednalo se sice o násilný přesun, který však byl velmi dobře technicky připraven již před zahájením bitvy (Fučík 1999).

Rakousko-uherská obrana počáteční fáze italských útoků zdárně odvrátila, ale postupně se pro ni situace zhoršovala a hrozila krize. Například v údolí Kanalu hustý dým znemožňoval orientaci v prostoru a pozorování nepřítele. Rakousko-uherské velitelství několik dní nemělo tušení, co se na daném území děje, jelikož dělostřelecké granáty zničily telefonní kabely. Veškerá rozhodnutí tak zůstávala na velitelích praporů a rot, kterým šlo primárně o udržení přístupu k Banjšici před italskou armádou. Daný cíl se jim však nepodařilo splnit, protože se italským vojskům podařilo přesunout na Banjšickou planinu, kde Italové po opakujících se útocích začali být v přesile. Italská armáda mohla obsadit celý Banjšic, ale její vedení opět ukázalo, že nepatří mezi nejschopnější vojenské operatéry (Fučík 1999). Dne 25. srpna byla rakousko-uherská obrana v hluboké krizi a mohla být snadným cílem pro italský útok, ale ten se zhroutil a přešel do obrany (Fučík, Pavlík in Skamelka).

Italská bojová činnost na severu i jihu ustala, ale ještě v září se některé z posledních italských jednotek snažily o dobytí Škabrijele prostřednictvím granátů a min všech ráží. Narazily však 12. září při závěrečné protizteči rakousko-uherských záloh, při níž bylo zajato na 6 000 Italů s dvanácti kulometry. Tímto dnem skončila jedenáctá sočská bitva, jež opět množstvím obětí na obou stranách překonala bitvy předešlé a zároveň ukončila dvouletý tlak a napětí v životě vojáků na italské i rakousko-uherské frontě. Italové, kteří dobyli Banjšic na severu a část půdy kolem Sela na jihu ztratili na 166 000 mužů (40 000 padlých, 108 000 raněných a 18 000 nezvěstných). Rakousko-uherská armáda přišla o 105 000 mužů (10 000 padlých, 45 000 raněných, 30 000 nezvěstných a 20 000 nemocných) (Fučík 1999, s. 112).

2.12 Dvanáctá sočská bitva: Rakousko-uhersko-německá ofenziva – 24. října — 3. listopadu 1917

Bitva u Caporetta – i tak je někdy nazýván německý a rakousko-uherský útok proti Itálii, který měl vyřešit dvouleté napětí na sočské frontě jednou provždy. Jen pár týdnů po 11. sočské bitvě začaly jak italské, tak i rakousko-uherské jednotky hodnotit své dvouleté působení na Soče a váhaly nad dalším útokem. Co se týče vybavenosti a množství vojáků, byla na útok lépe připravena rakousko-uherská armáda, jelikož od Německa po opakujících se žádostech o pomoc získala šest pěších divizí s příslušnou dělostřeleckou podporou a Borojević opět mohl

zpracovat strategii nové ofenzivy (Fučík 1999).² S příchodem německých vojsk došlo k přesunu do oblasti Kobarid (Caporetto). Toto území s horským terénem bylo přirozenou spojnicí ležící mezi Bovcem a Tolminem, které v té době bránila italská 2. armáda (Šedivý 2014).

Italské vedení díky svým průzkumníkům vědělo o rakousko-uherských přesunech s německou přítomností, ale už od prvního dne útoku, tedy 24. října 1917, bylo jasné, že tak silný útok nejsou schopni odvrátit. Po pár dnech byla italská armáda roztržena a její poslední jednotky opustily okolí Soče 28. října 1917 (Patermanová 2010). Rakousko-uherská armáda dále pochodovala do nitra Benátska až k řece Piavě, ale začátkem prosince se i ona z důvodu nepříznivého počasí a malárie rozhodla k přerušení své činnosti. V červnu následujícího roku se ještě jednou pokusila o porážku svého nepřítele násilným přechodem k Piavě, kde už ni ale čekala italská armáda s francouzskými a anglickými posilami. Ačkoliv i zde rakousko-uherské jednotky zaznamenaly několik počátečních úspěchů, jejich vedení si po určité době uvědomilo, že vyhladovělé vojsko, trpící chladem a malarickými horečkami nemá proti takovému soupeři šanci uspět. Ofenziva byla zastavena a rakousko-uherské jednotky se po náročných bojích, při kterých ztratily mnoho mužů, vrátily zpět na své území (Fučík 1999).

Na Piavě se italská fronta zkrátila jen na 130 kilometrů. Italská armáda byla zasažena průlomem fronty v Kobaridu a jen díky obranné bariéře, horskému opevnění v nedaleké hoře Monte Grappa a vydatné materiální pomoci od dohodových zemí měla dostatek času připravit se na další boje (Fučík, 2001). Jako důvody, proč nebyly rakousko-uherské jednotky ani s pomocí německé podpory schopny italskou armádu a její dohodové spojence porazit jednou provždy, můžeme uvést nevybudované zásobovací linie, s nimi spojený nedostatek válečného a zdravotnického materiálu a v neposlední řadě i celkovou únavu způsobenou složitými klimatickými podmínkami (Šedivý, 2014).

² Revoluce v Rusku byly důvodem, proč na podzim roku 1917 boje na východní frontě ustály. Vzhledem k tehdejšímu příměří tak mohlo dojít k přesunu německých vojsk na západní frontu (Pacner 2012).

3 Velitelé rakousko-uherské a italské armády

3.1 Svetozar Borojević von Bojna

Rakousko-uherský polní maršál Svetozar Borojević von Bojna se narodil roku 1856 do hraničářské rodiny na území chorvatského Umetiče. Již ve svých deseti letech se stal chovancem vojenské školy a následně absolventem vojenské vyšší reálky v Kosze, po níž v šestnácti letech nastoupil jako poručík k budapeštskému 52. pěšímu pluku. Po absolvování školy generálního štábu se v roce 1884 stal učitelem taktiky na Tereziánské akademii ve vídeňském Novém Městě. Po získání titulu majora sloužil jako velitel praporu 17. pěšího pluku v Klagenfurtu. Od roku 1895 působil i na českém a slovenském území, kde vedl štáb pěších divizí v Plzni a Košicích, následně i v Praze.

Na počátku 1. světové války se se svým sborem přesunul na východní frontu a po osvědčení v bitvě u Komárovu z 5. září 1914 převzal velení 3. polní armády, s níž se později zapojil do obrany karpatských přechodů na přelomu roku 1914 a 1915.

V roce 1915, kdy Itálie vyhlásila Rakousku-Uhersku válku, velel Borojević 5. armádě, se kterou vybojoval jedenáct bitev na Soči. Následně se po jejich ukončení v říjnu 1917 podílel na útoku na Piavě (Fučík 1999). V průběhu těchto tří náročných let byl za své zásluhy oceněn mnoha medailemi a vyznamenáními, nejen od rakousko-uherského císařství, ale i od jejich spojenců (Austro-Hungarian Army 2020).

Borojević byl známý jako zdatný, ale i náročný a nesmlouvavý velitel, jenž tvrdě trestal nespolehlivé plnění povinností. Tvrdý byl nejen na své podřízené, ale i sám na sebe. Jak již bylo zmíněno výše, vybojoval jedenáct bitev na Soči. V každé z nich byl v nepřetržité pohotovosti, což významně přispělo k rychlému vyřešení náhlých krizí a následnému vítězství. Po konci 1. světové války získal nejvyšší titul, a to titul polního maršála, a stal se tak jedním ze šesti nositelů této hodnosti, jenž byl prostého původu.

Po uzavření příměří v říjnu roku 1918 se se svými jednotkami přesunul do Rakouska a císaři Karlovi nabídl své služby pro obsazení Vídně za účelem likvidace republiky. Ten však tuto nabídku odmítl, a tak se Bojna rozhodl stát občanem nově vytvořeného Státu Slovinců, Chorvatů a Srbů. Zde však nebyl vítán, tudíž byl nucen žít v nuzných poměrech v rakouském Klagenfurtu. Jeho jediným příjmem byla malá renta za Vojenský řád Marie Terezie. Svetozar Borojević von Bojna zemřel v pouhých 64 letech na srdeční záchvat (Austro-Hungarian Army 2020).

3.2 Luigi (Conte di) Cadorna

Italský generál a politik se narodil v roce 1850 v italském městě Pallanza do aristokratické rodiny. Po vystudování vojenské akademie v Turíně se připojil k italské armádě a v roce 1908 mu byla nabídnuta pozice šefa generálního štábu, kterou tehdy odmítl, avšak o šest let později – při zahájení 1. světové války – ji přijal. Ačkoliv italská vláda již od počátku zdůrazňovala svoji neutralitu, Cadorna začal budovat svoji armádu a rozhodl se ji soustředit směrem k hranicím s Rakouskem-Uherskem (Simkin 2020).

Generál Cadorna v průběhu sočských bitev zaútočil skrze frontu rakousko-uherské armády celkem sedmkrát, avšak jeho jediné vítězství proběhlo v srpnu roku 1916 u Gorice. Jednou z příčin mnohočetných ztrát italské armády byly Cadornovy typické, masivní a přímé útoky, které končily smrtí mnoha jeho zkušených důstojníků a vojáků. Navíc, s nízkou morálkou a zvyšujícími se dezercemi jednotlivých vojáků se Cadorna rozhodl povolit rozsáhlé popravky,³ aby tuto rostoucí „zbabělost“ odstranil (Simkin 2020). Na příkladech jeho chování si lze všimnout Cadornova pedantského přístupu, jenž mu znemožňovalo pružnost myšlení, odvahu odpoutat se od pouček a dogmat. Nedostatečná míra představitosti a chabé strategické myšlení se silně odrážely na výsledcích všech jeho bitev (Fučík 1999).

Cadorna už před začátkem dvanácté bitvy věděl, že rakousko-uherská strana má v plánu zaútočit a zároveň věděl, že nemá šanci na odvrácení tak silného soupeře. Nicméně i přes krátké trvání šlo o bitvu během níž italská armáda přišla o více než 300 000 mužů a o většinu svého dělostřelectva. Po této porážce byl Cadorna propuštěn a nahrazen generálem Armandem Diazem, kterému byla nově dostupná i válečná rada ostatních spojenců, jež měla pomoci s koordinací italských útoků.

Po konci 1. světové války bylo italskou vládou provedeno vyšetřování porážky italské armády v bitvě u Caporetta. Výsledná zpráva byla vůči Cadornově vedení velmi kritická. Nicméně, když v roce 1924 získal moc Benito Mussolini, jmenoval Cadornu polním maršálem. Poslední roky svého života věnoval Cadorna sepisování pamětí, v nichž poskytl průběh válečných událostí ze svého úhlu pohledu. Luigi Cadorna zemřel v roce 1928 (Simkin 2020).

³ I přesto, že byl Cadorna hluboce věřícím katolíkem, neměl problém s udělováním rozsudků smrti (Fučík 1999, s. 129).

4 Síla a výzbroj armád

Červen roku 1866 byl do té doby pro rakousko-uherskou a italskou armádu posledním, kdy proti sobě bojovaly. I přes několik let míru a následného třídobového spojení mezi nimi panovalo napětí a nedůvěra, které se projevovaly, např. pohraničním opevněním podél obou stran jihotyrolské hranice.

4.1 Síla a výzbroj italské armády

Jak již bylo v předešlých kapitolách popsáno, italská armáda měla v porovnání s rakousko-uherskou již od vypuknutí války navrch, tedy alespoň co se týče výzbroje, výstroje a počtu vojáků. Na rozdíl od protivníka byly všechny její jednotky soustředěny na domácí půdě, tím pádem i ztráty byly rychleji nahraditelné. Dále byla po celé dva roky zásobována dodávkami zbraní z vlastního průmyslu bez jakéhokoliv omezení, které byly v rozhodujících fázích v závěru války ještě dodatečně doplňovány zásobami od spojenců. Italská armáda zasáhla Rakousko-Uhersko především dělostřelectvem, které mnohokrát zachránilo italské vojáky v kritických situacích a většinou způsobilo rozsáhlé ztráty na rakousko-uherské straně. Nejvíce se v tomto ohledu v průběhu sočských bitev uplatnily různé druhy kanonů či obléhacích houfnic, které Itálii věnovali spojenci z Anglie a Francie.

4.2 Síla a výzbroj rakousko-uherské armády

Zaměříme-li se na sílu a výzbroj rakousko-uherských jednotek v sočských bitvách můžeme již od počátku války hovořit o značně nevýhodné situaci a složitém vývoji oproti italské straně. Ačkoli získala rakousko-uherská pěchota zkušenost z dřívějších bojů s jinými zeměmi, např. v japonsko-ruských válkách v roce 1905, její připravenost k vedení moderní války byla zpočátku díky konzervativismu vyšších štábů a obecnému odporu ke změnám na nízké úrovni. Základní výzbroj byla podobná té italské, i když v nižším množství a kvalitě. Jezdectvo se na obou stranách fronty příliš neuplatnilo a bylo využito spíše k hlídkové a kurýrní službě. Pouze na rakousko-uherské straně se počty koní stále snižovaly a ke konci války byly téměř všechny jezdecké útvary sesedlány. Role dělostřelectva na rakousko-uherské straně byla stejně významná jako na italské a stejně tak i díky kanonům, houfnicím či mozdířům měla i tato armáda šanci na úspěch jak v obraně, tak i v útoku.

V průběhu války došlo na obou stranách k urychlené motorizaci. Zpočátku šlo o automobily, které dovážely munici či tahaly dělostřelectvo a poté se jejich využití rozšiřovalo. Mezi nejrozšířenější tří-pětitonové typy patřily Fross-Büssing či Austro-Fiat (Fučík 1999).

4.3 Využití vojenských letadel v sočských bitvách

Za zmínku stojí i aktivita leteckých jednotek, kterou lze v prvních obdobích války v roce 1915 charakterizovat slabou činností, jež se projevovala především v průzkumných letech, starých a neozbrojených letounů vedených především nad územím, která byla obsazena vlastní armádou. Důvodem byla tehdejší konstrukce, vybavení a výzbroj leteckých jednotek, které neodpovídaly vyšším požadavkům. Nicméně v průběhu války se od těchto nezávazných aktivit přešlo k ozbrojení letounů, přelétávání na území nepřítelů a k bitevní činnosti spočívající v přímé podpoře pozemních jednotek postřelováním nepřátelských front z palubních zbraní a shazováním pum. Tímto vývojem se změnil poměr sil obou soupeřů. Ačkoliv rakousko-uherská armáda do bojů nastupovala s vyšším počtem letadel, nebyla schopna zabránit narůstající italské převaze. Ani jedna ze stran nebyla schopna vyzbrojit své letecké jednotky samostatně a byly odkázány na pomoc svých spojenců – a v tomto případě sloužila Francie Itálii lépe než Německo Rakousku-Uhersku. Postupem času začala intenzivně leteckých bojů na Soči zesilovat. V deváté bitvě bylo rakousko-uherskou armádou využito 64 letounů, které uskutečnily 711 vzletů a na pozemní cíle shodily 10 tun pum. V následující bitvě Italové nasadili dokonce na 200 letounů denně (Fučík 1999).

4.4 Otravný plyn v sočských bitvách

V neposlední řadě sehrál důležitou roli na sočské frontě i otravný plyn. Téměř rok trvající italská početní převaha vyvolávala u rakousko-uherské armády diskuzi, jak tento problém vyřešit. Ze všech možných nápadů vycházelo nejefektivněji použití otravných plynů po vzoru německého spojence na západní frontě, který jej poprvé použil v roce 1915 na území belgického Yperu při boji s Francouzi. Pro první plynový útok, kterému předcházely několikátýdenní přípravy spojené s vybudováním potřebné základny, dopravou tlakových lahví s plynem a instalací soustavy vypouštěcího potrubí, bylo vybráno území na svahu Monte S. Michele. Koncem června roku 1916 bylo instalováno 6000 padesáti kilogramových lahví plněných směsí chlóru a fosgenu. První plynový útok se nezdařil, jelikož špatné povětrnostní podmínky znemožnily vypustit více než polovinu lahví, nerovný terén vedl ke splnutí plynu do jednoho oblaku a část plynu pronikla do vlastního postavení. I přes počáteční neúspěch se používání plynu stalo běžnou součástí dělostřeleckých paleb na obou stranách (Fučík 1999).

„Žádný z případů použití bojových plynů na sočské frontě nerozhodl o výsledku střetnutí, ale ani je rozhodujícím způsobem neovlivnil. Plyn přinesl jen další, hromadné a hrůzné umírání padlých a nekonečné utrpení raněných. Byl nástupem k masovému vyhlazování, které nemohlo rozhodnout válku, ale přispělo ke zvýšení její krutosti.” (Fučík 1999, s. 50)

5 Situace po konci 1. světové války — rozdělení území v Evropě

1. světová válka skončila výhrou Trojdohody (spojenství Francie, Ruska, Velké Británie a později i Itálie) nad Trojspolkem (spojenství Německa, Rakouska-Uherska, Bulharska a Osmanské říše), což vedlo k rozsáhlým vnitropolitickým a společenským změnám na jejich území.

Ještě před ukončením 1. světové války došlo k zániku carského Ruska, na jehož území počátkem roku 1918 vznikla Ruská sovětská federativní socialistická republika.⁴ K právu na sebeurčení národů⁵ a následnému rozpadu Rakouska-Uherska významně pomohla 14bodová deklaráce, jejímž autorem byl americký prezident Woodrow Wilson. Zbylé národy daly za vznik např. Maďarské republice či Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.⁶

V roce 1919 byla Německem podepsána Versailleská mírová smlouva, jež mu stanovila téměř úplné odzbrojení,⁷ podstoupení částí svého území Francii, Polsku a Dánsku, vzdání se svých kolonií v Africe a Oceánii a v neposlední řadě zaplacení válečných reparačí.⁸

⁴ Po násilném připojení Ukrajiny, Zakavkazka a Běloruska došlo k přejmenování na Svaz sovětských částí socialistických republik (SSSR) (Němec, Tomek 2020).

⁵ Republiky typu Československo či Rakousko (Němec, Tomek 2020).

⁶ Království bylo roku 1929 přejmenováno na Jugoslávii (Němec, Tomek 2020).

⁷ Německu bylo zakázáno vlastnit jakékoliv válečné lodě, ponorky, letadla, tanky či těžké dělostřelectvo. Armáda musela čítat maximálně 100 000 vojáků. Veškerá omezení vedla k tomu, aby Německo už nikdy nedostalo šanci ohrozit světový mír (Němec, Tomek 2020).

⁸ Hlavním příjemcem těchto reparačí, jejichž konečná výše činila 139 miliard marek, byla Francie. Splácení bylo přerušeno za 2. světové války, kdy německý diktátor Adolf Hitler jakékoliv podmínky Versailleského systému odmítl.

6 Stopa českých vojáků na sočské frontě

Bitvy u Soči jsou jedním z nejméně opomíjených konfliktů 1. světové války. Řada lidí, bez ohledu na věk a vzdělání, o nich nikdy neslyšela. Můžeme se jen dohadovat, proč o sočské frontě, především ve výuce dějepisu na českých školách, nacházíme pouze minimum zmínek. Během 1. světové války bylo do zbraně povoláno přes milion českých vojáků a desetitisíce z nich byli zabiti právě v údolí řeky Soče. České jednotky jsou v řadě prací rakouských i italských historiků označovány za spolehlivé, spořádané a odvážné, jež podaly jedny z nejlepších taktických výkonů na sočské frontě (Semelka 2009). Tyto důvody se můžou zdát jako dostatečné pro to, aby se českým vojákům bojujícím v Julských Alpách věnovala větší pozornost.

Nedlouho poté, co Itálie vyhlásila válku Rakousku-Uhersku se české jednotky přidaly k formování Borojevičovy armády. Jednalo se zejména o pěší prapory z Plzně, Benešova, Terezína, Českých Budějovic, Čáslavi, Hradce Králové, Jihlavy, Opavy, Šternberka a Kroměříže. Tyto prapory postupně doplňovaly další pěší pluky. Jak již bylo zmíněno na jaře roku 1917 došlo k uzavření východní fronty a velká část českých vojáků byla přesunuta na sočskou frontu. V této době došlo k 10. a 11. sočské bitvě, ve kterých je přínos českých vojáků obzvlášť vyzdvihován. Celkově se v roce 1917 podél povodí řeky Soče nacházelo na 50 tisíc českých mužů (Fučík, Pavlík 2008).

Mezi deseti tisíci Čechy, kteří se zúčastnili sočských bitev, přežilo i pár mužů, kteří své pocity zoufalství a bolesti zaznamenali v různých podobách. Mezi tyto muže můžeme řadit básníka Fráňu Šrámka, malíře a spisovatele Josefa Váchala či fotografa Josefa Sudka.

6.1 Fráňa Šrámek

Ačkoliv byl český básník zapřísáhlým odpůrcem války, ani on válce neunikl a v srpnu roku 1914 byl povolán na haličskou frontu. Tam byl však raněn a o měsíc později byl převezen zpět do Prahy. V květnu následujícího roku byl povolán na sočskou frontu, kde zajišťoval přepravu materiálu do hor – vysoké hory jiné možnosti přepravy neumožňovaly. O svých úzkostech z druhé cesty na frontu vypráví v povídce Cesta do hor. V dalších letech vystřídal několik funkcí i front, např. rumunskou. Jeho svědectví lze nalézt nejen v povídkách a básních, ale i dopisech, jež psal své ženě Miloslavě (Fráňa Šrámek 2020). Ačkoliv byla poštovní korespondence velmi omezená a o určitých situacích měl zakázáno psát, Šrámek díky ní získával sílu a humor,

jež mu pomáhaly přežít. Po návratu z války se nadále k tématu války vracel, jak v povídkách, tak i v divadelních hrách (Papcunová 2009).

6.2 Josef Váchal

Český malíř, grafik a spisovatel byl na vojnu povolán v roce 1916. Z důvodu slabého zdraví měl odklad 2 roky. Po vojenské přípravě v Čechách se přesunul do Rakouska a z něj se v roce 1917 dostal do Kranjske Gory nedaleko Bovce. Po krátké době byl přesunut na frontu, aby pomohl s kopáním zákopů, nošením materiálu a dopravováním jídla ostatním vojákům. Postupně získával zakázky od důstojníků a velitelů, jelikož informace o jeho civilním povolání – akademický malíř – se rychle rozšířila. Umění mu za války několikrát pomohlo, např. když ho lékař, jenž byl sám fanouškem umění, hospitalizoval pro „nervovou slabost“ jeho zraněné nohy déle, než bylo potřeba, nebo když měl možnost pracovat na výzdobě kostelů či hřbitovů místo bojování. Po válce se věnoval dřevorytectví s motivy z války. V knize Malíř na frontě sdílel své zážitky z vojny v podobě povídek, básní, fotografií či filosofických úvah. V roce 1924 vydal své nejznámější knižní dílo Krvavý román. Dílo v tehdejší době nebylo přijato, což autora zlomilo a rozhodl se odstěhovat na venkov. Zde prožil mnoho let v tíživé situaci o hladu a zimě. Nabízenou pomoc i nabídky k výstavám, jež by mu pomohly, odmítal. Svůj postoj změnil ke konci 60. let, kdy se nechal přemluvit k poslední výstavě. Ta vyvolala velký ohlas a v roce 1969, pár dní před svojí smrtí, byl oceněn jako zasloužilý umělec (Papcunová 2009).

6.3 Josef Sudek

Významný český fotograf byl vystudovaným knihovníkem, jež se tímto povoláním do začátku 1. světové války i živil. V roce 1915 byl povolán do armády na severu Čech a na jaře o rok později přesunut na italskou frontu. Sudkův italský oddíl omylem špatně zaměřil protiútok na rakousko-uherské jednotky a několik svých lidí usmrtil palbou do vlastních řad. Sudek byl s poraněným ramenem odvezen do nemocnice. Ruka se mu však zanítila a musela být amputována. Zbytek války prožil ve vojenských nemocnicích, v nichž pokračoval ve fotografování, se kterým začal už na frontě. V tomto období vzniklo mnoho fotografií, jež vyjadřují bolest, bezmoc a utrpení vojáků postižených válkou. Při návratu do Čech mu byla nabídnuta funkce pomocné síly na úřadu. Tu však odmítl a rozhodl se vystudovat uměleckou fotografii a naplno se věnovat své umělecké dráze. Postupem času se Sudek orientoval spíše na lyrické obrázky a jednoduchost obyčejných věcí (Papcunová 2009).

7 Významné obce související se sočskou frontou

Jak již bylo zmíněno řeka Soča pramení na severu Slovinska v Julských Alpách a podél státních hranic ústí až k Tertskému zálivu v Jaderském moři. Sočská fronta se sice táhla podél celého jejího povodí, avšak ne všechny obce byly pro sočské bitvy stejně významné. Co více, v současné době můžete pozorovat, že čím více se blížíte k jihu, tím více význam a zároveň povědomí o sočských bitvách klesá. V následujících podkapitolách jsou popsány vybrané obce daného území v minulosti i současnosti

7.1 Bovec

Obec nacházející se na severozápadě Slovinska vznikla ve 12. století a až na pár výjimek spadala do konce 1. světové války pod nadvládu Rakouska-Uherska. Poté byla okupována italskými vojáky a v roce 1920 oficiálně anektována Itálií. V průběhu dalších 20 let byli obyvatelé Bovece a okolních vesnic podrobena násilnému poitalšování. Někteří obyvatelé emigrovali do sousední Jugoslávie, jiní zůstali a bojovali proti tehdejšímu italskému fašistickému režimu. Ve 2. světové válce byl okupován silami nacistické moci Němců. Od roku 1947 patřil oficiálně pod Jugoslávii. Po jejím rozpadu v roce 1991 se Bovec stal součástí nezávislého Slovinska.

Ačkoliv pouze část regionu Bovec spadá pod Triglavský národní park, celá obec může nabídnout několik přírodních a historických památek. Můžeme zde nalézt 106metrový vodopád Boka, jenž je zároveň pramenem řeky Soča. Údolí Trenta, které je s Bovcem propojené turistickou stezkou. Outdoor muzea Ravelnik, Čelo, pevnost Kluž a další pozůstatky po sočských bitvách, jež nabízí atmosféru 1. světové války. Obecně lze říci, že v posledních letech je Bovec známý spíše pro širokou nabídku adrenalinových aktivit, které lze prožít v místním lyžařském areálu Kanin a na dalších místech v okolí řeky Soče (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020).

7.2 Kobarid

Město Kobarid (italsky Caporetto) se nachází přibližně 20 kilometrů jižně od obce Bovec nedaleko italských hranic. Díky archeologickým nálezům bylo zjištěno, že toto město bylo obýváno již od pravěku, avšak první zmínka pochází až ze 12. století, kdy spadalo pod nadvládu Říma. Následující století probíhala v celé zemi podobným způsobem, jaký byl popsán u Bovece. Od 60. let 20. století je Kobarid vnímán jako významné turistické centrum, z čehož spolu s prodejem lokálních výrobků profituje (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020).

Oblast může být pro turisty lákavá z několika důvodů. Stejně jako Bovec, tak i kobaridské údolí leží v obklopení nádherné přírody Julských Alp. Díky stezkám v okolí je možné

navštívit i vodopád Kozjak, mnohými označovaný za nejkrásnější vodopád Slovinska. Severně od Kobaridu se nachází hrad Tononcov považovaný za jedno z nejvýznamnějších archeologických nalezišť z období 5. století (Eliška Bernardová 2020). Dalším turistickým lákadlem je Napoleonův most, jenž byl postaven v polovině 18. století. V té době procházelo vojsko Napoleona Bonaparte přes danou oblast k průsmyku Predel, proto nese jeho jméno. Za 1. světové války jej však rakouští vojáci nechali vyhodit do povětří a Italy musel být postaven nový, kamenný most (Soča valley 2020). Samotné centrum nabízí Muzeum 1. světové války, které poskytuje rozsáhlé množství informací, příběhů, fotografií i vybavení, které se tohoto období týkají. O jeho kvalitách svědčí i ocenění Rady Evropy z roku 1993 jako Nejlepší evropské muzeum. Výhled na celé město a jeho okolí poskytuje místní kostnice, jež byla postavená za účelem uctění památky italských vojáků padlých v letech 1915–1918 v bojích proti rakousko-uherské říši (Eliška Bernardová 2020).

7.3 Tolmin

Přibližně 16 kilometrů jižně od Kobaridu leží město Tolmin. I když se nenachází příliš daleko od Kobaridu, není se zde příliš mnoho památek, které by se vztahovaly k 1. světové válce. V okolí se nachází Javornica, kostel postavený rakousko-uherskými vojáky na počest památky zesnulých druhů, či outdoor muzea Mrzli Vrh a Kolovrat. Svým umístěním tvoří levý okraj Triglavského národního parku, jenž v dané oblasti vybízí k procházce do populárních Tolminských soutěsek (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020). Okolní hornatý terén Julských Alp vybízí k paraglidingu, který v posledních letech Tolminu zvyšuje reputaci. Dominantou tolminského údolí je historické centrum a Kozlob rob, ruiny kostela z 12. století, tyčící se na kopci s výhledem na celé město. V Evropě je Tolmin známý díky letním hudebním festivalům nabízející rozsáhlou paletu stylů od metalu po reggae (Lonely planet - Tolmin 2020).

7.4 Solkan

Obec Solkan je obcí spadající pod region Nova Gorica, jež se nachází přibližně 35 km jižně od Tolminu a přímo na hranici s Itálií. Tato těsná hranice byla důvodem, proč koncem 16. století v této oblasti převládala benátština nad slovinštinou. Solkan si však i přesto zachoval slovinštinu jako svůj hlavní jazyk.

Obec byla během sočských bitev téměř zničena a po konci 1. světové války se v roce 1918 spolu s regiony Gorica a Gradisca stala součástí Italského království. Slovinské obyvatelstvo po dalších 20 let trpělo násilnou italizací. V roce 1947 byl Solkan připojen k Socialistické federativní republice Jugoslávie, a však Gorica i Gradisca zůstaly Itálii. Ve stejném roce došlo na výstavbu nového regionu zvaného Nova Gorica, do něhož byl začleněn i Solkan. I přes

moderní vzhled regionu si obec zachovává svoji autentickou místní identitu. Místní kultura byla a je částečně ovlivněna srbskou, chorvatskou, bosenskou, italskou či albánskou menšinou, jež zde žijí (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020).

Solkan je známý především pro svůj most, který patří mezi nejznámější slovinské mosty. Kamenný oblouk postavený přes řeku Soču a měřící 85 m je zapsán jako nejdelší na světě. Jeho stavba začala v roce 1904 a byla dokončena po dvou letech. V průběhu 1. světové války byl vážně poškozen, ale brzy byl provizorně opraven, aby po něm mohly jezdit vlaky. Po konci války se rozsáhlé přestavby ujali Italové, kteří ji roku 1927 dokončili. Od té doby několikrát došlo k jeho modernizaci, ale vždy si zachoval svůj původní vzhled i účel (Nova Gorica - Turizem 2020).

Mezi další populární místa na území Solkanu patří Svatá Hora či Sabotin. Svatá Hora a její bazilika jsou důležitým duchovním místem pro poutníky z celého Slovinska i okolních zemí. Díky své nadmořské výšce 632 m n. m. nabízí velkolepý pohled na celý region, Julské Alpy, Jaderské moře či protilehlý 609metrový hřeben Sabotin. Tyto dominanty jsou místními vnímány jako strážní, jež střeží jejich město (Travel Slovenia 2020).

7.5 Nova Gorica

Posledním významným místem, které se vztahuje k sočské frontě je Nova Gorica — relativně mladé město vybudované v roce 1947. Důvodem vzniku bylo rozhodnutí, že stávající správní centrum zůstane na území Itálie, tudíž bylo potřeba vybudovat nové. Oproti předchozím regionům je Nova Gorica více orientovaná na kulturu a vzdělávání. Na jejím území se nachází jedno ze tří slovinských národních divadel, univerzita i jedno z velmi uznávaných gymnázií. Na samotné hranici s Itálií se nachází kopec, na němž se tyčí klášter Kostanjevica ze 17. století, jež je oblíbeným cílem poutníků. Místo nabízí rozsáhlou knihovni sbírku a zahradu plnou bourbonských růží po bývalých vlastnících z řad francouzské královské rodiny (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020).

8 Metodická část

Prvním krokem pro vypracování mé bakalářské práce bylo shromáždění a prostudování literatury vztahující se k bojům na sočské frontě. V této fázi se jednalo o díla českých historiků a spisovatelů, zejména pana Josefa Fučíka a Jozefa Vričana. Na základě rešerše a konzultací s vedoucím práce, panem doktorem Drápelou jsem získala základní přehled o tématu dané práce a průběžně jej doplňovala o kapitoly, jež by shrnovaly komplexní, ale stručný pohled na historicko-geografický kontext sočských bitev. Sepsáním nejpodstatnější kapitoly teoretické části – historický popis 12 sočských bitev – jsem mohla začít plánovat terénní průzkum, který by nejen mně, ale i čtenářům sloužil k získání lepší představy o průběhu bitev a místech, kde se odehrávaly.

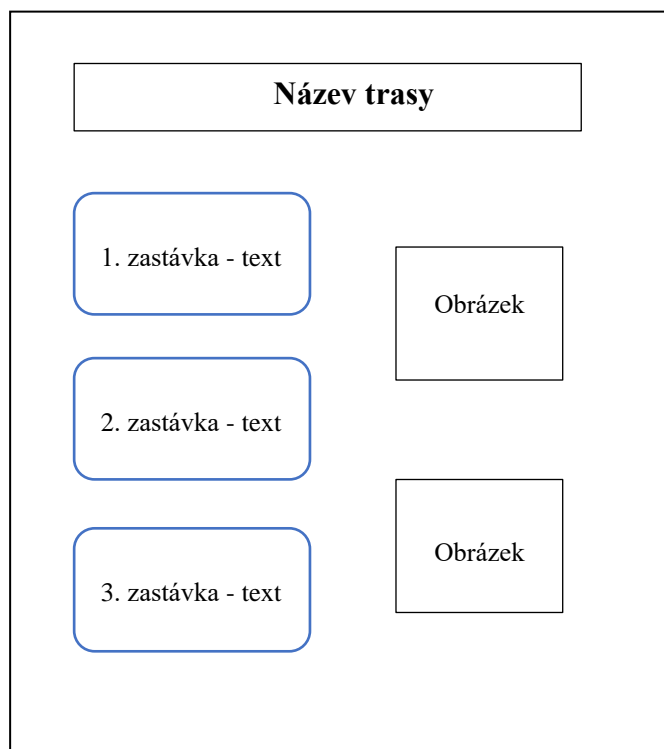
Pro naplánování terénního průzkumu jsem nejvíce čerpala z webových stránek Stezky míru⁹ (slovensky Pot miru), na nichž je zveřejněna mapa zobrazující nejvýznamnější místa 1. světové války v údolí Soči. Při výběru jednotlivých zastávek jsem zohledňovala především jejich lokaci, vzdálenost od ostatních zastávek a čas, za který by se daly za jeden den navštívit. Dále jsem vycházela z představy, že potenciální čtenáři budou v západní části Slovinska kvůli přírodě, sportovním zážitkům, historii a horským túrám, tudíž budou preferovat pěší výlety.

V srpnu 2019 jsme já a moje kamarádka odcestovaly na západ Slovinska, konkrétně do obce Bovec a začaly s terénním průzkumem. V průběhu jednotlivých výletů jsme zjistily, že některé z turistických tras na mapových portálech Mapy.cz a Mapy Google neodpovídají skutečnosti, nebo že plánované trasy musíme pozměnit. Po absolvování terénního průzkumu, konzultací s místními odborníky a návštěv v informačních centrech jsem získala možnost ověřit si aktuální stav jednotlivých zastávek i zájem o sočské bitvy v rozdílných oblastech u slovinských a italských hranic. Po návratu do České republiky jsem provedla rešerši knižního průvodce, který doplňuje informace na webových stránkách Stezky míru. Stejně jako webové stránky i on je vydaný slovinskými odborníky, kteří pracují pro nadaci Stezky míru. Díky této knize a jiným veřejně dostupným webovým zdrojům jsem měla možnost popsat historicko-geografický kontext vybraných zastávek a obcí.

Na závěr jsem vypracovala vzor textové přílohy a turistické trasy jednotlivých výletů. Textová příloha obsahuje název trasy, který je složen z dílčích zastávek. Každá zastávka je doplněna o text, jež popisuje její historicko-geografický kontext a zajímavosti. Na tento text

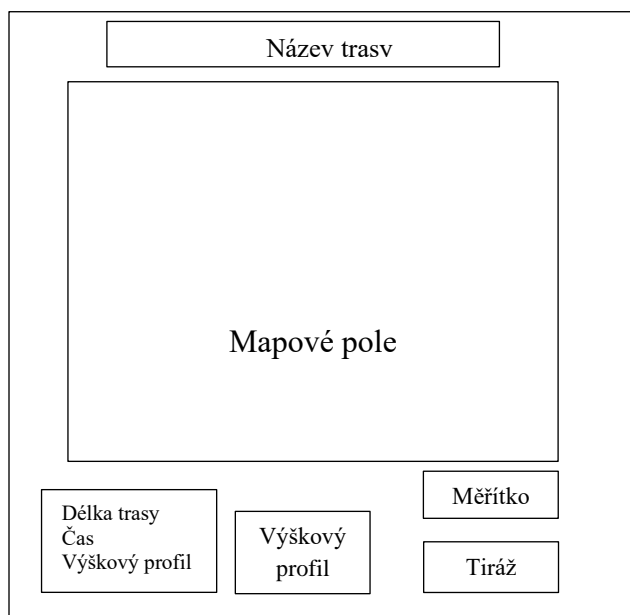
⁹ Slovinská nadace Stezka míru v regionu Soča (slovensky Fundacija Poti miru v Posočju) byla založena v roce 2000 za účelem ochrany a dědictví pozůstatků z období sočských bitev (Potmiru.si 2020).

navazuje popis trasy, který vždy začíná symbolem šipky → . V pravém horním rohu se nachází GPS souřadnice pro správné určení polohy vybrané zastávky. Na pravé straně se nachází minimálně dva obrázky, které slouží k získání představy, jak vybrané zastávky vypadají. Detailnější podoba textové makety je k nalezení v příložených přílohách.

Obr 1: Textová maketa
Zdroj: autor

Každá z devíti map byla vytvořena prostřednictvím geografického informačního systému ArcGis Pro a podkladových map z českého mapového portálu Mapy.cz. Vytvořené mapové kompozice jsou složeny z nadpisu turistické trasy, mapového pole zobrazující dané oblasti se znázorněnou trasou. Dále se zde nachází délka trasy v kilometrech, čas potřebný k absolvování tras v hodinách a výškový profil pro znázornění převýšení mezi jednotlivými zastávkami. V neposlední řadě je součástí mapové kompozice měřítko, legenda a tiráž. Detailnější podoba makety mapy je opět k nalezení v příložených přílohách.

Obr 2: Maketa mapy
Zdroj: autor

Cílem těchto příloh je, aby čtenáře obeznámily s vybranými památkami v souvislosti se sočskými bitvami a sloužily jako inspirace a zdroj jejich turistických exkurzí podél sočské fronty.

Mezi způsoby, jak tyto exkurze přiblížit budoucím čtenářům řadím jejich zaslání do informačních center ve vybraných slovinských obcích a muzeích nebo jejich zveřejněním na cestovatelských webových stránkách.

*Obr 3: Logo a turistická značka nadace Stezky míru
Zdroj: autor (pořízeno 18. 8. 2019)*

9 Diskuze

Bitvy na sočské frontě jsou tématem, kterým se zabývá poměrně malý počet českých historiků a spisovatelů. Hlavními zdroji pro rešerši této problematiky byla díla Josefa Fučíka a Jozefa Vričana. Tím, že se jedná o relativně neznámé téma, nejsou k nalezení kvalifikační práce, jež by problematiku dále rozvíjely. Značné množství volně dostupných bakalářských či diplomových prací věnujících se sočské frontě popisuje jejich průběh a poté se zaměřuje spíše na historické okolnosti. Tato bakalářská práce je na rozdíl od ostatních kvalifikačních prací první, která zpracovává dané téma z geografického hlediska. Konkrétně se jedná o první zpracování geografického průvodce pro vybrané téma v českém jazyce.

V průběhu terénního průzkumu bylo několikrát zjištěno, že ne všechny vybrané památky jsou v dobré a bezpečné dostupnosti, tudíž muselo dojít ke zvážení, zda je důležité, aby se vyskytovaly v připravovaném průvodci. Tomuto problému by se možná dalo vyvarovat důkladnějším naplánováním samotného průzkumu. Další změna mohla být provedena ve zpracování sbírání informací v kapitole č. 7, popisující vybrané obce související se sočskou frontou. Zpětně by bylo pravděpodobně vhodnější získat charakteristiku jednotlivých obcí na místě než později z webových stránek.

Výstup v podobě návrhu geografického průvodce po místech bojů na sočské frontě má za cíl obeznámit potenciální čtenáře s vybranými zastávkami a sloužit jako inspirace a zdroj jejich turistických exkurzí podél řeky Soče. Exkurze budou v budoucnu zaslány do informačních center ve vybraných slovinských obcích a muzeích nebo zveřejněny na cestovatelských webových stránkách. Výsledná forma geografického průvodce je v tuto chvíli diskutabilní, jelikož elektronická verze je z hlediska ekologie, finančních nákladů a dostupnosti výhodnější než papírová. Na druhé straně, ne všichni turisté jsou s elektronickými aplikacemi dostatečně obeznámeni a část z nich zkrátka preferuje papírovou formu. V neposlední řadě je také potřeba přemýšlet nad tím, zda budou jednotlivé trasy šířeny zvlášť či dohromady, protože obě varianty mají své výhody i nevýhody. Pro turistu, který se bude vyskytovat pouze v jedné obci, je zbytečné, aby měl i ostatní trasy. Jednotlivé listy mohou být vhodné i pro turistická centra, protože si je mohou doplnit o informace podle svého uvážení. Nicméně další trasy mohou turisty vést k navštívení okolních obcí na západních hranicích Slovinska, a tím podpořit lokální cestovní ruch.

Závěr

Teoretická část začíná popisem historických okolností vzniku 1. světové války a průběhu všech 12 sočských bitev. Dále byl charakterizován stav obou armád z hlediska jejich vedení, síly a výzbroje. Jelikož český národ přes 50 let spadl pod rakousko-uherskou monarchii, bylo jedním z cílů zaznamenat, jaký přínos jejich působení na sočské frontě zanechalo, a jak ovlivnilo život tří významných Čechů, a to Fráni Šrámka, Josefa Váchala a Josefa Sudka, kteří spolu s dalšími 50 000 muži v sočských bitvách bojovali. Vojáci italské a rakousko-uherské armády bojovali podél řeky Soče, tedy od severu až k jihu západního Slovinska, avšak některé obce měly pro tyto bitvy větší význam. Území těchto vybraných obcí je zobrazeno jak v minulosti, tak současnosti a také je uvedeno, jaké další objekty v jejich okolí stojí za pozornost. Závěr teoretické části patří metodice bakalářské práce, v níž je vysvětleno, jakým postupem byla celá práce zpracována. Pomocí rešerše literatury českých a slovinských historiků a webových stránek zabývajících se touto problematikou byl sepsán teoretický popis situace, čímž došlo k nastínění historického kontextu sočských bitev. S využitím těchto informací byl poté proveden terénní průzkum na západních hranicích Slovinska.

Pomocí těchto dvou složek došlo k naplnění cíle, kterým je vytvoření historicko-geografických exkurzí. Tyto exkurze jsou složeny z mapových kompozic a textu popisujícím vybrané zastávky. Jejich účelem je, aby komplexním způsobem představily zastávky v souvislosti se sočskými bitvami a fungovaly jako jednodenní turistický průvodce po těchto lokalitách. V neposlední řadě by měly čtenáře obeznámit s vybranými památkami v souvislosti se sočskými bitvami a sloužily jako inspirace a zdroj jejich turistických exkurzí podél sočské fronty.

Vypracování historicko-geografických exkurzí by mohlo potenciální návštěvníky západních hranic Slovinska a nadšence 1. světové války zaujmout a přilákat jejich pozornost ke zopakování či objevení nových poznatků o české historii v 1. světové válce.

Mezi způsoby, jak tyto exkurze přiblížit budoucím čtenářům, jsou řazeny rozeslání do informačních center ve vybraných slovinských obcích a muzeích nebo zveřejnění na cestovatelských webových stránkách.

Seznam použitých zdrojů

AUSTRO-HUNGARIAN ARMY – Hungarian Army - Biographies: Svetozar Borojević von Bojna [online], 2020. In: . [vid. 2020-02-14]. Dostupné z: <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/borojevic.htm>

BERNARDOVÁ, Eliška, *Objevuj Slovinsko: Kobarid* [online]. [vid. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.objevuj-slovinsko.cz/kobarid/>

BOVEC. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [vid. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bovec?oldid=371301504>

DOLINA SOČE: *Napoleon Bridge near Kobarid* [online], [vid. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.soca-valley.com/en/attractions/heritage/architectural-peculiarities/2018010913003279/>

Dreznica cirkve, Soca Valley, Slovinsko, 2011. *CelySvet.cz* [online]. [vid. 2020-07-10]. Dostupné z: <http://www.celysvet.cz/krasne-fotky/staty-zeme/dreznica-church--soca-valley--slovenia>

FUČÍK, Josef. *Mezinárodní výstava k 90. výročí bitev na Soči "ISONZO 1915-1917" s českou účastí na téma "Vojáci z českých zemí na sočské frontě": 26. květen - 30. září 2007, Tolminské muzeum, Slovinsko, Evropský parlament = [Internationale Ausstellung zum 90. Jahrestag der Isonzoschlachten "ISONZO 1915-1917" unter der tschechischen Beteiligung und dem Thema "Soldaten aus böhmischen Ländern an der Isonzofront" : 26 Mai - 30. September 2007, Museum in Tolmein (Tolmin),*

FUČÍK, Josef. *Piava 1918*. Praha: Havran, 2001. Krok. ISBN 80-86515-05-2.

FUČÍK, Josef. *Soča (Isonzo): 1917*. Praha: Paseka, 1999, 133 s., front. Bojiště českých dějin, sv. 4. ISBN 80-7185-255-4.

FUČÍK, Josef a Marek PAVLÍK. *Sočská fronta 1915-1917: Průvodce po místech bojů vojáků z českých zemí: (Julské Alpy - Banjšice - Kras - Přímoří)*. Elka Press, 2008. ISBN 978-80-8705-704-9.

GRANDE GUERRA - po stopách "války na Itálii" 1915 - 18: 11 bitev na Soči v italské režii [online]. [vid. 2019-12-03]. Dostupné z: <http://www.grandeguerra.cz/11-bitev-na-SOCI-v-Italske-rezii.html>.

KLUŽE, 2001-. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [vid. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Klu%C5%BE>

KOBARID. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [vid. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kobarid>

KOBARISKY MUZEJ [online], 2020. [vid. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://www.kobariski-muzej.si/en/museum/history/>

KOBARID MUSEUM, *Dolina Soče: Kobarid museum* [online]. [vid. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.soca-valley.com/en/attractions/first-world-war/kobarid-museum/>

KOREN, Tadej a Petra TESTEN. *The Walk of Peace from the Alps to the Adriatic: a guide along the Isonzo Front*. Second edition. Kobarid: Ustanova Fundacija Poti miru v Posočju, 2015. ISBN 978-961-6730-13-6.

LONELY PLANET: *Tolmin* [online], [vid. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.lonelyplanet.com/slovenia/tolmin>

MAPY.CZ, 2020 Turistická mapa. [online]. [vid 20. 6. 2020]. Dostupné z: <https://en.mapy.cz/zakladni?x=15.0000000&y=50.8000000&z=11>

NEDOROST, Libor. *Češi v 1. světové válce, 2. díl*. Praha: Libri, 2007. ISBN 80-7277-322-4.

NĚMEC, Václav a Bronislav TOMEK. Úvody do kapitoly první světové války. *Dějepis.com* [online]. 2020 [vid. 2020-12-03]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/uvod-do-kapitoly-prvni-svetova-valka/>

NOVA GORICA. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [vid. 2020-03-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Nova_Gorica

Outdoor museum Kolovrat, Slovenia. *World War One Sites: – The NETWORKLD Database* [online]. [vid. 2020-07-10]. Dostupné z: https://ww1sites.eu/idex.php?id=35&tx_wwicaheritage_caheritage%5BcaHeritage%5D=115&tx_wwicaheritage_caheritage%5Baction%5D=show&tx_wwicaheritage_caheritage%5Bcontroller%5D=CaHeritage&cHash=73b919cdd501ed4fa84dd8557b2dfad7

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Čtvrté, doplněné a rozšířené vydání. Praha: Plus, 2018, 741 s. ISBN 978-80-259-0871-6.

PAPCUNOVÁ, Eliška, 2009. *Účast českých vojáků na sočské frontě za 1. světové války 1915-1917*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ladislav Hladký, CSc.

PATERMANOVÁ, Jaroslava. *Čeští a slovinští vojáci za první světové války na italské frontě - v osobních svědectvích*. Pardubice, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce Doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

Pohod na Mrzli vrh: - Festival pohodništva dolina Soče 2013. *Napovednik: užitek prostega časa* [online]. 2013 [vid. 2020-07-10]. Dostupné z: https://www.napovednik.com/dogodek224379_pohod_na_mrzli_vrh_-_festival_pohodnistva_dolina

POT MIRU [online], [vid. 2020-04-17]. Dostupné z: <http://www.potmiru.si/eng/pot-miru-alpe-jadran>

SIMKIN, John, Luigi Cadorna. In: *Spartacus Educational* [online]. 1997 [vid. 2020-02-12]. Dostupné z: <https://spartacus-educational.com/FWWcadorna.htm>

SKAMELKA, Michal. *Češi v bojích na sočské frontě*. Pardubice, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce Mgr. Aleš Kozár Ph.D.

SOLKAN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [vid. 2020-03-23].

SVOLJŠAK, Petra. *Solška fronta*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1994.

Stock Photo: - St Anton Church and Kobarid Ossuary, Caporetto Memorial from First World War. Aerial Drone View. *123RF* [online]. [vid. 2020-07-10]. Dostupné z: https://www.123rf.com/photo_133204464_st-anton-church-and-kobarid-ossuary-caporetto-memorial-from-first-world-war-aerial-drone-view.html

ŠEDIVÝ, Ivan. *Češi, české země a Velká válka 1914-1918*. 2. dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014, 493 s. Česká historie, sv. 7. ISBN 978-80-7422-302-0.

VRIČAN, Jozef. *Po zapadlých stopách českých vojáků: z Julských Alp k Jadranu*. 2008. ISBN 978-80-254-3535-9.

THE RAVELNIK OPEN-AIR MUSEUM. *Dolina Soče* [online]. [vid. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.soca-valley.com/en/attractions/first-world-war/outdoor-museums/2015090119381167/the-ravelnik-openair-museum/>

Think Slovenia [online], 2016. Slovenia [vid. 2020-07-14]. Dostupné z: <https://www.thinkslovenia.com/sights-attractions/soca-valley>

TOLMIN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [vid. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Tolmin>

TRAVEL SLOVENIA: *Sabotin* [online], [vid. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.travel-slovenia.si/location/sabotin/>

TRAVEL SLOVENIA: Sveta gora's basilica, Solkan [online], [vid. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.travel-slovenia.si/location/sveta-goras-basilica-solkan/>

TOLMINSKI MUZEJ [online], 2020. Tomin [vid. 2020-04-17]. Dostupné z: <http://www.tolmuzej.si/monuments/fort-kluze>

ZATOLMIN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [vid. 2020-05-10]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Zatolmin>.

ZIBERNA, Maria Grazia. *LA GRANDE GUERRA E IL CONFINE ORIENTALE* [online]. 2018 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: http://www.scuolaeconfineorientale.it/2018/archivio_seminario/Seminario%20MIUR%20GORIZIA%2012%20aprile%202018%20-%20relatore%20M.Grazia%20Ziberna%20-%201a%20Grande%20guerra%20e%20il%20confine%20orie

Seznam příloh

1. Ravelnik – Čelo – Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce (Vlastní zpracování, 2020)tisk
2. Kluže – Hermann – Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce (Vlastní zpracování, 2020)
3. Muzeum 1. sv. války – Napoleonův most – Křížová cesta – Italská kostnice – Soukromé muzeum 1. sv. války (Vlastní zpracování, 2020)
4. Zaprikraj – Drežnica (Vlastní zpracování, 2020)
5. Zatolmin – Mrzli Vrh (Vlastní zpracování, 2020)
6. Mengore – Nemška kostnica – Tolminské muzeum (Vlastní zpracování, 2020)
7. Kolovrat (Vlastní zpracování, 2020)
8. Škabrijel – Oslavia (Vlastní zpracování, 2020)
9. Svatá Hora – Vodice (Vlastní zpracování, 2020)
10. Textová maketa (Vlastní zpracování, 2020)
11. Maketa mapy (Vlastní zpracování, 2020)

SLOVINSKO

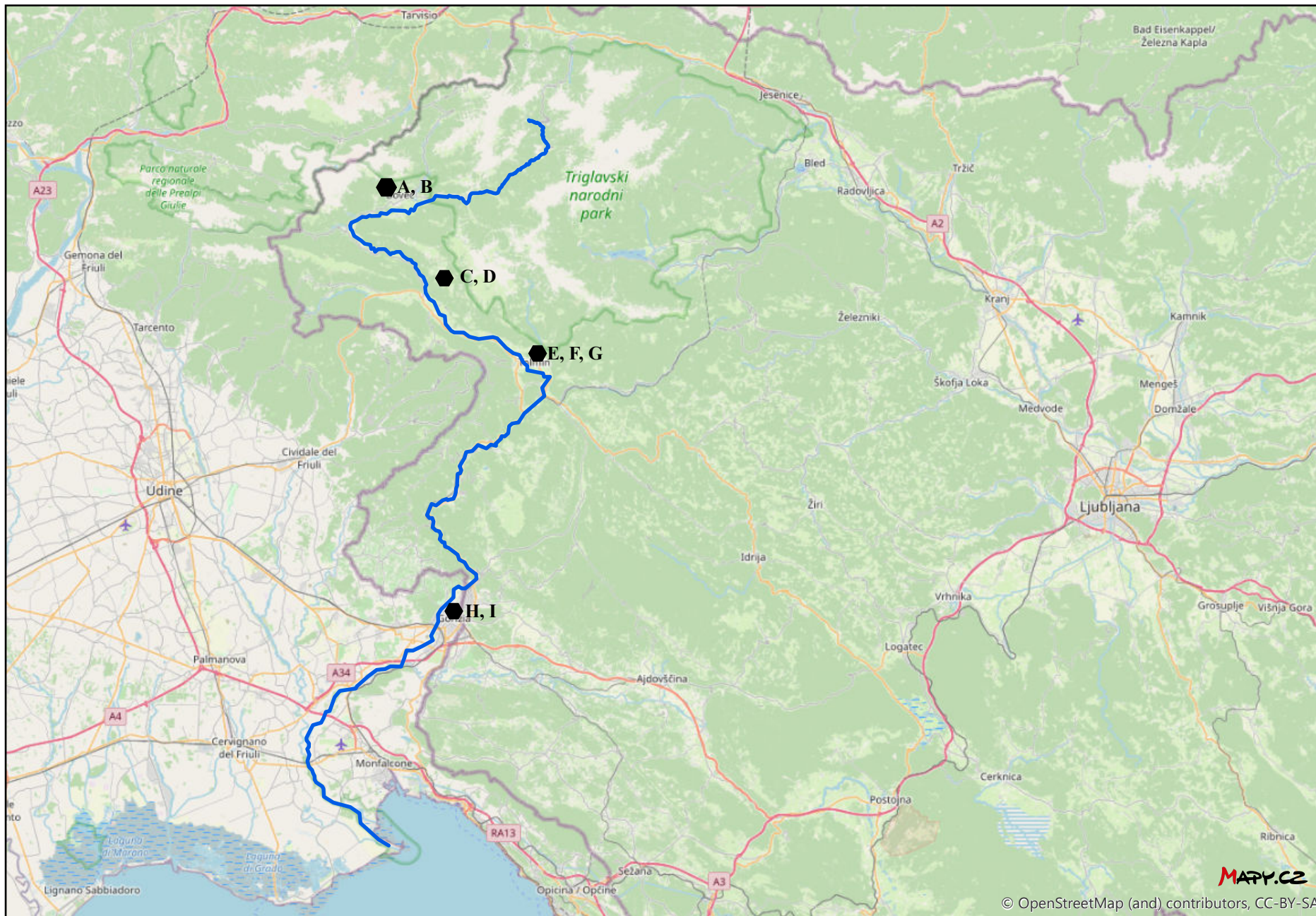
Geografický průvodce po místech bojů na sočské frontě v letech 1915—1917 v Julských Alpách

Iva Kořínková

2020

MÍSTA BOJŮ NA POVODÍ ŘEKY SOČE NA ZÁPADNÍCH HRANICÍCH SLOVINSKA

MAPPY.CZ

© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

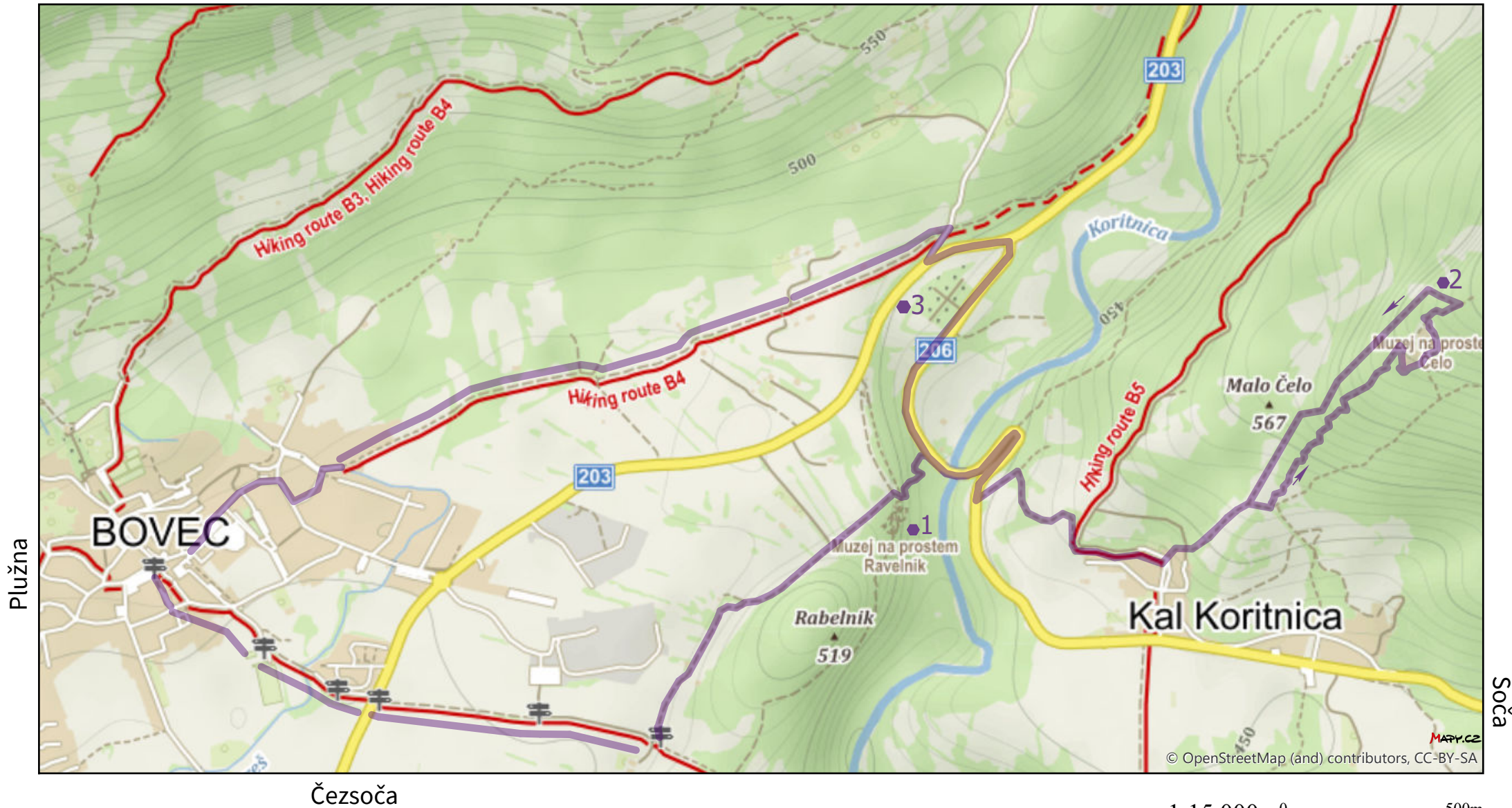
1:800 000 0 5 000 m

Iva KOŘÍNKOVÁ,
Liberec, 2020

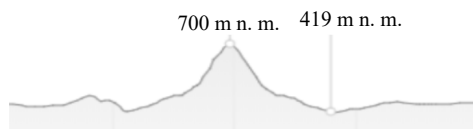
- Soča
- Místa bojů na sočské frontě
- A, B** Bovec
- C, D** Kobarid
- E, F, G** Tolmin
- H, I** Nova Gorica

RAVELNIK - ČELO - VOJENSKÝ HŘBITOV PADLÝCH V 1. SV. VÁLCE

Log pod Mangortom

Délka trasy: 9 km
Čas: 4,5 h
Výškový profil:

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Outdoor museum Ravelnik
- 2 Outdoor museum Čelo
- 3 Vojenský hřbitov padlých v 1. sv. válce

1:15 000

Iva KOŘÍNKOVÁ
Liberec, 2020

A) Ravelnik – Čelo – Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce

1. Outdoor museum Ravelnik

46.339725N, 13.571506E

Úkolem základny vybudované na malém kopci Ravelnik (519 m n. m.) bylo bránit strategicky důležitou cestu přes horský průsmyk Predel. Tato cesta byla zvláště důležitá pro zásobování vojáků municí, stravou a zdravotnickými potřebami. Zachovalá kruhová stezka nabízí zrekonstruované zákopy, chatrče a jejich vybavení, jež ukazují, jaký byl život rakousko-uherských vojáků na sočské frontě (Open air museum Ravelnik 2020).

→ Z centra Bovce se vyjdete směrem na východ k hlavní silnici vedoucí z Logu pod Mangortom a dále pokračujte na východ. U druhého rozcestníku zahněte vlevo. Zde se po půl kilometru chůze lesní stezkou dostanete k areálu muzea.

Outdoor museum Ravelnik

2. Outdoor museum Čelo

46.341275N, 13.584616E

Outdoor muzeum Čelo představuje opevnění, které byla postaveno rakousko-uherskou armádou na svahu hory Svinjak na jaře 1915. Účelem pevnosti byla rozšíření části blokovacího systému Bovec, jenž byl podstatný pro obranu údolní části. Čelo nabízí 200 metrů dlouhý příkop ohraničený zděnými zdmi, který je dále rozdělen na kuchyni, 2 ložnice, úkryt, 2 odstřelovací pozice a vyhlídkovou stanici.

→ Abyste došli k vojenskému hřbitovu padlých v 1. světové válce je potřeba se vrátit stejnou cestou zpět na silnici a dojít na rozcestí, odkud jste odbočovali vpravo. Silnicí budete pokračovat stále na sever a přibližně po 500 metrech dorazíte k vojenskému hřbitovu.

Outdoor museum Čelo

3. Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce

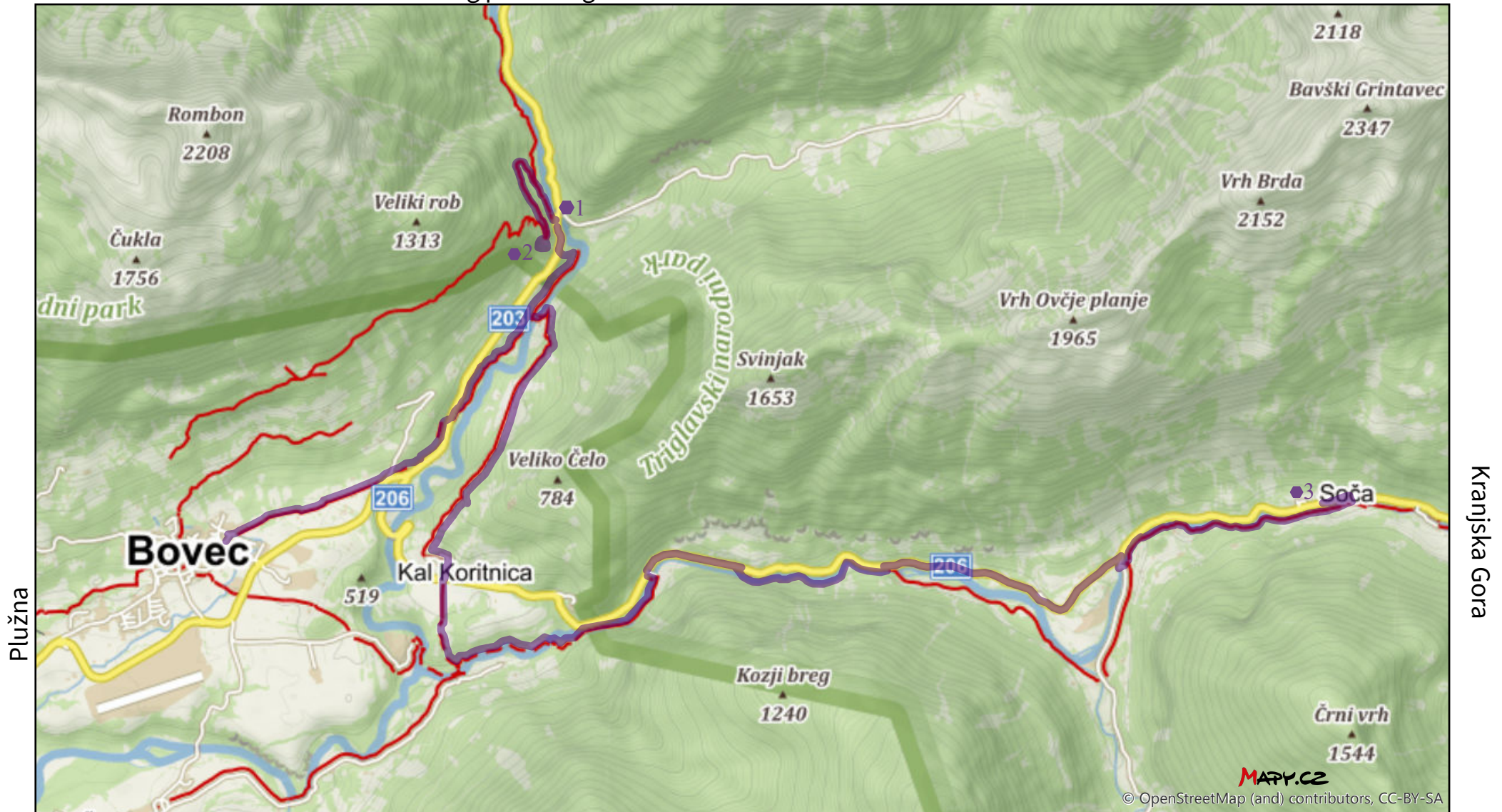
46.342565N, 13.572879E

Hřbitov byl po 1. světové válce obnoven a byly do něj převezeny ostatky rakousko-uherských vojáků z několika okolních hřbitovů. Ostatky italských vojáků byly po roce 1938 převezeny do kostnice v Kobaridu. Dle dostupných údajů by se zde mělo nacházet na 700 těl rakousko-uherských vojáků, avšak pouze čtvrtina z nich má hrob. Každý z těchto hrobů je označený betonovým náhrobkem s reliéfem řeckého kříže v kruhu (Koren, Testen, 2015).

→ Cesta do Bovce vede dalších 100 metrů po silnici. Poté na křižovatce odbočíte vlevo a po dalších 100 metrech přejdete na lesní cestu, kterou po 2 kilometrech dojdete do Bovce.

KLUŽE - HERMANN - VOJENSKÝ HŘBITOV PADLÝCH V 1. SV. VÁLCE

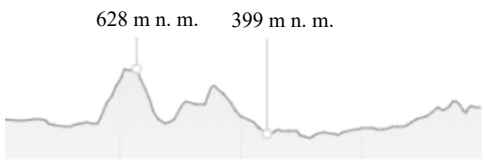
Log pod Mangortom

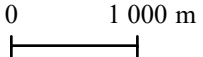
Plužna

Kranjska Gora

Délka trasy: 20 km
Čas: 8 h
Výškový profil:

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Pevnost Kluže
- 2 Pevnost Hermann
- 3 Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce

1:60 000

MAPPY.CZ
© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

B) Kluže – Hermann – Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce

1. Pevnost Kluže

46.361207N, 13.589761E

Dříve dřevěná Kluže byla vybudována Benátčany v 15. století a sloužila k obraně území před nájezdy Turků. Výjimečná poloha nad 70 metrů hlubokou roklí sloužila jako důležitá bariéra řeky Koritnice do bovecké pánve a bylo snadné z ní kontrolovat jakékoliv vpády (Koren, Testen, 2015). V 19. století byla pod vládou Rakouska–Uherska postavena nová, kamenná pevnost a s ní i silnice, jež posílila význam vybrané polohy (Tolminski muzej, 2020).

Místo fungovalo jako centrála i stanice první pomoci s kapacitou až 180 vojáků. Ti byli před italskými útoky chráněni především příkrými svahy hory Rombon, ostatními dráty a minovým polem. Po určité době byly přidány další bezpečnostní a zásobovací funkce. Pevnost byla před 2. světovou válkou částečně zničena. V současné době funguje jako muzeum se stálou sbírkou a příležitostnými výstavami. V létě se stává důležitým kulturním centrem (Koren, Testen, 2015).

→ Z centra Bovce vyrazte na jeho severovýchodní okraj a pokračujte po červené trase, která vede po luční cestě. Po 2 kilometrech dorazíte na silnici vedoucí z Logu pod Mangortom. Z důvodu bezpečnosti po ní jděte pouze 100 metrů a poté vpravo navažte na lesní cestu. Po dalších 2 kilometrech se vrátíte opět na silnici, která vede přímo k pevnosti.

→ Naproti pevnosti Kluž se nachází parkoviště, za nímž je rozcestník. Ten vás navede přímo k pevnosti Hermann.

Pevnost Kluže

2. Pevnost Hermann

46.35991N, 13.58809E

Koncem 19. století byla pro posílení Kluže postavena další pevnost – Hermann. Pevnost se nachází na kamenitém svahu hory Rombon, z něhož byla možná kontrola přístupové cesty do Bovce. Trasa mezi Kluží a Hermannem je dlouhá téměř 1 300 metrů s převýšením 114 metrů a pro její vznik bylo zapotřebí částečné vytesání cesty do skály a vyhloubení 113m etrového tunelu (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020). Ačkoliv došlo k její modernizaci, pevnost nebyla schopna dlouhodobě vydržet palbu italské armády a tak ji rakousko-uherské jednotky v květnu 1916 nadobro opustily. (Koren, Testen, 2015). I když pevnost dlouhodobě chátrá, v roce 2008 byly zahájeny terénní úpravy, aby toto významné místo bylo zpřístupněno i turistům (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020).

→ Z pevností Hermann a Kluže vyrazte po stejné trase zpět, ale přibližně v polovině lesní stezky odbočte vlevo k mostu Kukč. Pokračujte po trase značené červenými turistickými značkami. Po přibližně 13 kilometrech chůze podél řeky Soče přejděte most a odbočte vlevo do obce Soča a po pár metrech dorazíte k vojienskému hřbitovu.

3. Vojenský hřbitov padlých v 1. světové válce

46.342904N, 13.666252E

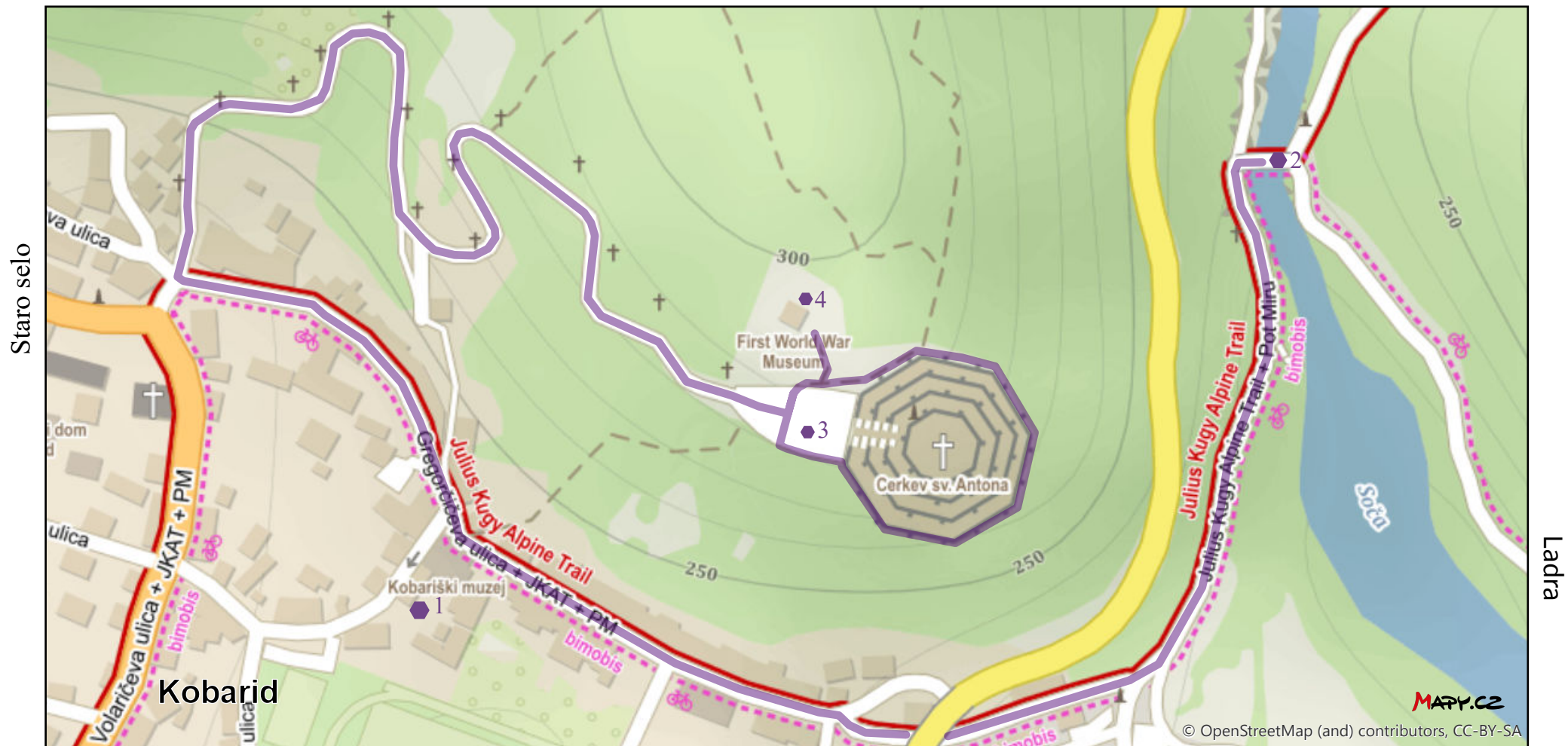
Místní vojenský hřbitov je místem odpočinku více než 1 400 vojáků a vojenských zajatců. Za války fungoval jako polní nemocniční hřbitov. Po ní byl rozšířen (Pot miru, 2020).

→ Cestu do Bovce je možné uskutečnit pěšky stejnou trasou, jakou jste přišli či využít autobusové dopravy. Autobusová zastávka se nachází přímo před hřbitovem.

MUZEUM 1. SV. V. - NAPOLEONŮV MOST - ITALSKÁ KOSTNICE - SOUKROMÉ MUZEUM 1. SV. V.

Tnovo ob Soči

Drežnica

Staro selo

Ladra

Mlinsko

MAPY.CZ

© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

Délka trasy: 2,5 km
 Čas: 1 h
 Výškový profil:

1:4 000 0 100 m

- Vybraná trasa
- ◆ Vybraná zastávka
- 1 Muzeum 1. světové války
- 2 Napoleonův most
- 3 Italská kostnice
- 4 Soukromé muzeum 1. světové války

C) Muzeum 1. sv. války – Napoleonův most – Křížová cesta – Italská kostnice – Soukromé muzeum 1. sv. války

1. Muzeum 1. světové války

46.246676N, 13.581001E

Muzeum 1. světové války nacházející se přímo v centru města Kobarid poskytuje nejrozsáhlejší dědictví sočských bojů. Stálé expozice nabízí unikátní informace, fotografie a vybavení, které připomínají krutou minulost všech vojáků bojujících na sočské frontě (Soca Valley, 2020). Sbírkou je zaměřena převážně na rakousko-uherské vojáky, a proto je zde k i místnost, která nabízí fotografie, příběhy a dopisy českých vojáků.

Muzeum bylo otevřeno v roce 1990 a o 3 roky později získalo ocenění Rady Evropy jako Nejlepší evropské muzeum. Za posledních 30 let bylo navštíveno mnoha prezidenty a významnými politiky a téměř 2 miliony návštěvníků (Kobarisky muzej, 2020).

2. Napoleonův most

46.2483369N, 13.5861161E

Původní kamenná verze mostu byla postavena na okraji města koncem 18. století. Název pravděpodobně opět pochází z dob, kdy Napoleonovy jednotky procházely predelským průsmykem. Pár dní poté, co Italové v září roku 1915 vyhlásili Rakousku-Uhersku válku, jej sami rakousko-uherský vojáci vyhodili do povětří, aby zabránili pronásledování italskou armádou. Italové ho později nahradili mostem dřevěným, poté železným, který sami v průběhu 12. bitvy opět zbourali, aby zamezili rakousko-uherskému postupu. V 2. světové válce jej bránili partyzáni proti Němcům..

Současná podoba mostu pochází z poválečných renovací (Koren, Testen, 2015). Napoleonův most, jež nabízí nádherný výhled na koryto smaragdové Sočy, je vhodným výchozím bodem ke známému vodopádu Kozjak.

Napoleonův most v Kobaridu

3. Křížová cesta vedoucí k Italské kostnici a soukromé muzeum 1. světové války

46.247144N, 13.584251E

Z centra města vede k další místní dominantě cesta se 14 křížovými zastávkami zobrazující události spojené s ukřížováním Ježíše.

Největší slovinská kostnice, z níž je výhled na celý Kobarid a jeho okolí, se nachází na kopci Grič kolem kostela svatého Antonína. Její stavba trvala 3 roky a poté byla v roce 1938 slavnostně otevřena tehdejším italským diktátorem Benitem Mussolinim.

Osmiúhelníkové terasy, jež se zužují směrem k nebi, zobrazují jména pozůstalých vyrytá na zelených deskách. Kostnice je posledním místem odpočinkem pro 7 014 italských vojáků padlých v bojích proti rakousko-uherské říši v letech 1915—1918. Ostatky mnohých z nich se původně nacházely na vojenských hřbitovech v okolí Kobaridu. Od roku 1981 se zde nachází i památníky věnované Italům, kteří zahynuli při plynovém útoku během 12. bitvy v okolí Bovce (Koren, Testen, 2015).

Pár metrů od kostnice se nachází i malé soukromé muzeum, jež nabízí sbírku předmětů vztahených k 1. světové válce.

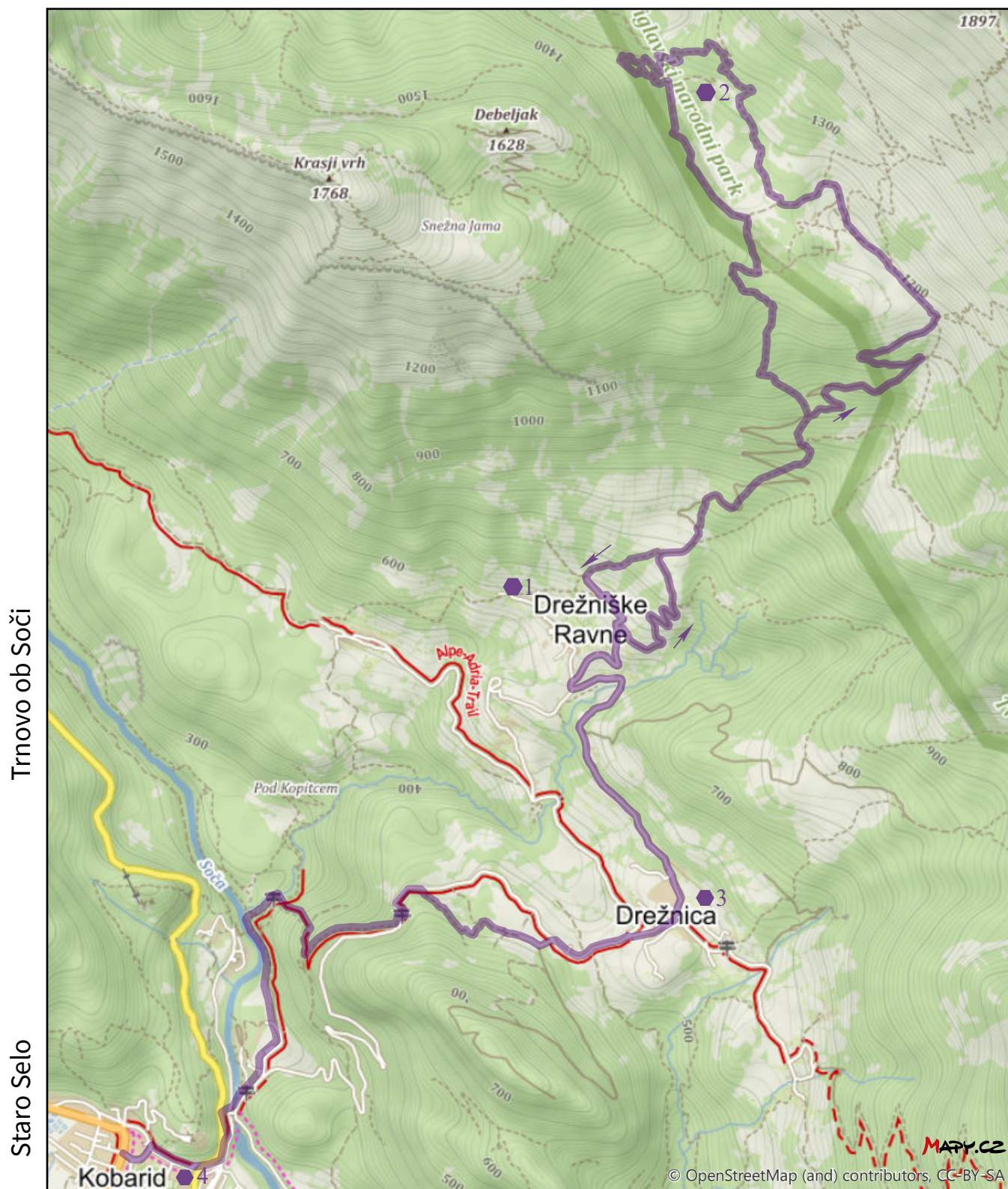

Italská kostnice v Kobaridu

Italská kostnice v Kobaridu

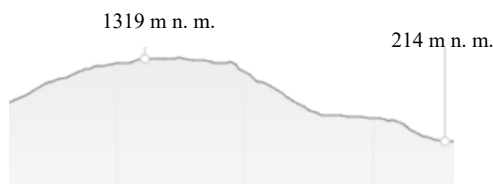
DREŽNIŠKE RAVNE - ZAPRIKRAJ - DREŽNICA - KOBARID

Mlinsko

1:40 000 0 1 000 m

Délka trasy: 20 km
 Čas: 8 h
 Výškový profil:

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Drežniške Ravne
- 2 Outdoor museum Zapriкраj
- 3 Drežnica
- 4 Kobarid

D) Zaprikraj – Drežnica

1. Outdoor museum Zaprikraj 46.257099N, 13.614861E

Když Itálie vyhlásila Rakousku-Uhersku válku, rozhodla se svou tehdejší obranu přesunout ze státních hranic na horské hřebeny po levém břehu řeky Soče. Na počátku války se italským jednotkám podařilo dobýt poměrně rozsáhlé západní území horského hřebenu Krn a později dokonce i samotný vrchol Krnu. Z toho důvodu se rakousko-uherské jednotky musely přesunout na severo-západ do mnohem složitějších pozic, např. na horu Kal, kde vydrželi až do průlomu v roce 1917. Ve stejné době byli italská vojska v záloze na hoře Javoršček v případě útoků na jejich druhy.

V první den 12. bitvy neměl oddíl rakousko-uherské armády sebemenší šanci proniknout přes obranu silné italské armády. Ještě té noci byl však vydán příkaz k ústupu, protože jiná místa už byla dobyta, a tak i zde místní jednotky opustily své pozice.

V současné době jsou zde stále ještě k vidění pozůstatky po systému zděných chodeb, betonových zákopů, vyhloubených jeskyní a míst pro střelný útok, které Italové vybudovali v obraně proti rakousko-uherským útokům (Koren, Testen, 2015).

→ V případě tohoto poměrně náročného výletu doporučuji využít služeb místní autobusové společnosti Hop-On Hop-Off KOBARID. Ta má zastávku přímo na náměstí a doveze vás do obce Drežniške Ravne, ze které vyrazíte po asfaltové cestě vzhůru k začátku cesty k muzeu Zaprikraj. Na konci této cesty se nachází parkoviště a několik laviček k posezení. Poté budete moci pokračovat po označené oficiální cestě, nebo si trasu můžete zkrátit prostřednictvím několika lesních zkratek. Trasa po celou dobu nabízí nádherné výhledy na zachovalou alpskou přírodu.

Outdoor museum Zaprikraj

2. Drežnica 46.257099N, 13.614861E

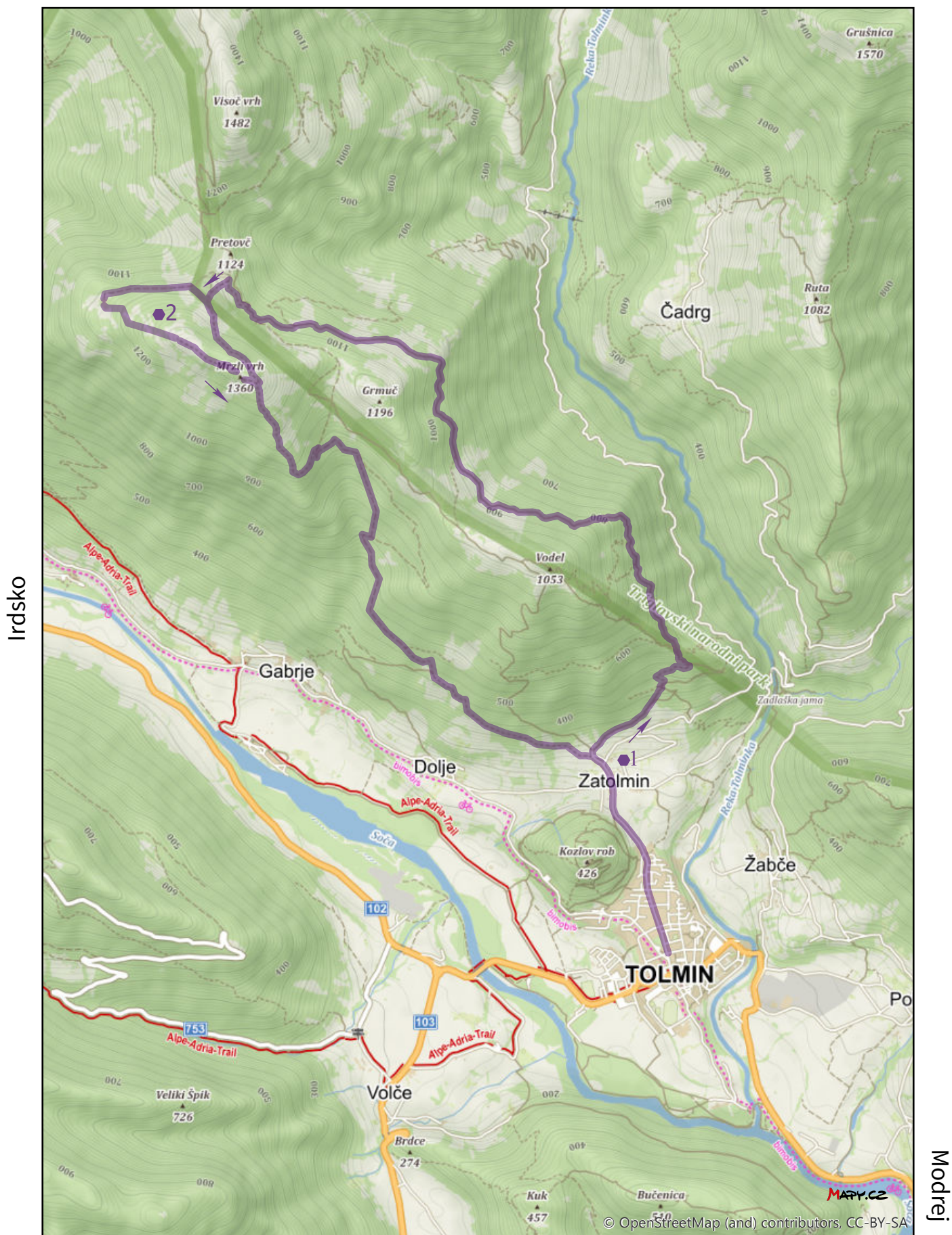
Obec ležící přibližně 5 km od Kobaridu byla v přímé blízkosti první linie v průběhu sočských bitev. V té době byli místní obyvatelé v exilu, a tak italská vojska využili jejich prázdné domy k ukrytí. Hlavní dominantou obce je mohutný kostel, jež byl postaven v roce 1912 a zůstal nepoškozen po celou dobu války (Koren, Testen, 2015)

Pro zpáteční cestu můžete opět využít služeb autobusové dopravy, a nebo se můžete podle vyznačené trasy vydat do Kobaridu pěšky.

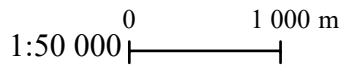
Kostel Posvátného srdce v Drežnici

MRZLI VRH

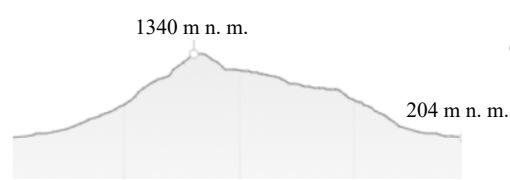

© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

Sela pri Volčah

Délka trasy: 16 km
 Čas: 8,5 h
 Výškový profil:

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Zatoľmin
- 2 Outdoor museum Mrzli Vrh

E) Zatulmin – Mrzli Vrh

1. Zatulmin

46.1945344N, 13.7280344E

Severně od Tolminu leží obec Zatulmin, poblíž které se nachází hora Maselnik (2 013 m n. m.) či 10 kilometrů dlouhá a 700 metrů hluboká jeskyně Podloška. V Zatulminu se dále nachází dva kostely. První je spadá pod Tolminskou farnost, druhým je kostel sv. Ducha Javorca (Wikipedia – The Free Encyclopedia 2020). Tento kostel postavili rakousko-uherská vojska během 9 měsíců v roce 1916 na počest svých padlých druhů (Koren, Testen, 2015).

→ Z centra jděte směrem na sever po Gregorčičevově ulici, která vás zavede na začátek obce Zatulmin. Jděte stále na sever a přibližně po 300 metrech odbočte vlevo. Vkročíte na polní cestu, která vás provede převážně lesem a po 8 kilometrech dosáhnete vrcholu Mrzli vrh.

2. Outdoor muzeum Mrzli Vrh

46.221590N, 13.692664E

Ze Zatulminu vede strmý svah směrem k outdoor muzeu a zároveň i hoře Mrzli Vrh (1359 m n. m.). Za sočských bitev byl považován za jeden z klíčových bodů v rakousko-uherské obraně tolminského předmostí.

Okružní cesta po hřebeni hory je silně křížována zákopy a jeskyněmi. Těsně pod vrcholem hory, na severovýchodním svahu nechala rakousko-uherská armáda vyhloubit rozsáhlý komplex jeskyní. V jedné z jeskyní vybudovali v roce 1917 maďarští vojáci oltář věnovaný Panně Marii. Každý rok 17. srpna se na tomto místě pořádá vzpomínková akce vzdávající hold vojákům, kteří padli v sočských bitvách. Hned po překročení státních hranic a dobytí Kobaridu 25. května 1915 se italské vedení rozhodlo zahájit masový útok na Mrzli vrh. Útok však selhal, protože italské váhání poskytlo rakousko-uherské armádě čas na posílení obrany. První červnové dny byly ve znamení prudkých střetů, při nichž obě strany utrpěly těžké ztráty. Italská armáda se opakovaně snažila o dobytí hory, ale po celou dobu 29 měsíců byla v těchto místech neúspěšná (Koren, Testen, 2015).

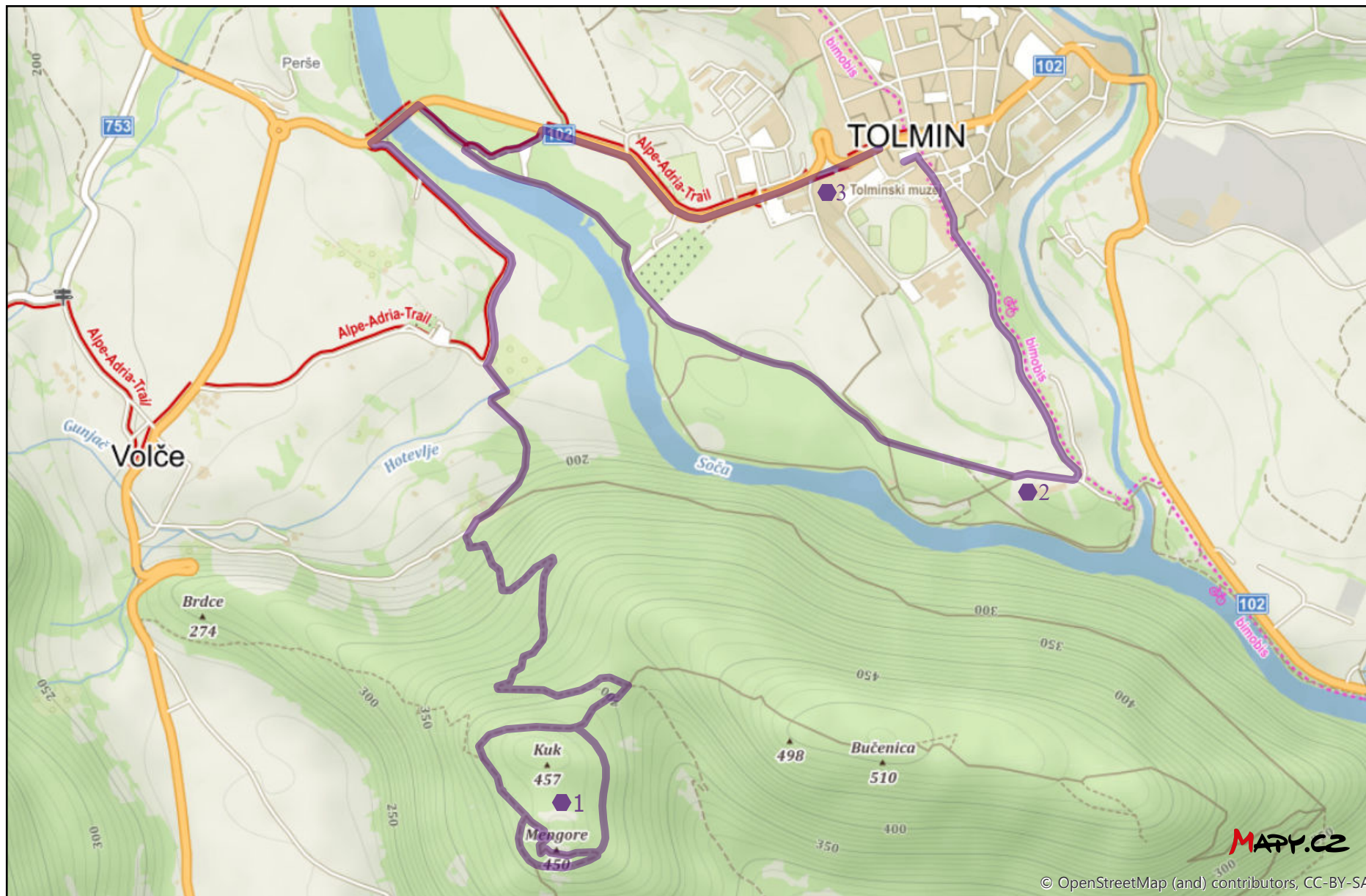
→ Po výstupu na vrchol sejděte několik metrů a po vyznačené cestě si projděte celý okruh muzea. Poté na severozápadní straně sestupte na planinu Pretovč a z ní jděte po vyznačené silnici směrem na východ až do Tolminu.

Výhled z hory Mrzli Vrh na město Tolmin

MENGORE – NEMŠKA KOSTNICE – TOLMINSKÉ MUZEUM

Idrsko

Modrej

Sela pri Volčah

Délka trasy: 11 km

Čas: 4,5 h

Výškový profil:

443 m n. m. 154 m n. m.

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Outdoor museum Mengore
- 2 Nemška kostnica
- 3 Tolminské muzeum

1:20 000 0 500 m

MAPY.CZ

© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

F) Mengore – Nemška kostnica – Tolminské muzeum

1. Mengore

46.166621N, 13.721516E

Za 1. světové války byl vrch Mengore spolu se dvěma sousedícími kopci Cvetje a Bučenica jádrem rakousko-uherské obrany předmostí města Tolmin. Celá oblast byla silně opevněna mnoha zákopy a jeskyněmi. Celých 29 měsíců trvajících bitev byly zdejší jednotky pod neustálou palbou italského dělostřelectva z vyšších pozic na pravém břehu Soče. Pokud by se italským jednotkám podařilo tolminské předmostí porazit, otevřela by se jim cesta do vnitrozemí monarchie ... V rozhodující 12. bitvě šlo právě o předmostí Tolminu, které hrálo jednu z klíčových rolí, protože bylo výchozím bodem pro postup rakousko-uherských a německých vojsk směrem ke Kobaridu.

Kolem muzea vede okružní stezka zachovaných a obnovených zbytků rakousko-uherské obrany. Cestou jsou k vidění zákopy, jeskyně, pamětní tabule či trosky kamenných chatek. Na vrcholu kopce stojí kostel zasvěcený Panně Marii, z něhož je nádherný výhled na vrcholky Julských Alp (Koren, Testen, 2015).

→ Z centra Tolminu jděte směrem na západ k místnímu hřbitovu a od něj pokračujte po silnici přibližně půl kilometru. Na levé straně je odbočka vedoucí přes lesní stezku k řece Soča. Touto stezkou dorazíte k mostu, přes který se dostanete na druhou stranu řeky a poté podle rozcestníků a turistických značek Stezky míru dosáhnete přibližně po 5 kilometrech cíle v podobě Mengore.

Kostel zasvěcený Panně Marii na vrcholu Mengore

2. Nemška Kostnica

46.175179N, 13.732540E

Na místě bývalého vojenského hřbitova se nachází kostnice, kterou zde nechali vybudovat Němci na konci 30. let 20. století. Hřbitov již z dřívějšího obsahoval 931 hrobů. Po německém zásahu se zde nachází ostatky přibližně 1000 německých vojáků, jež padli v poslední sočské bitvě.

Stavba je přístupná železnou bránou, od které dále vedou kamenné bloky k samotné kostnici, jež má strmou pultovou střechu a verandu. Z této verandy vede vstup do centrální části pomníku, kaple. Interiér kaple je pomocí železné mříže rozdělen na dvě části. V první se nachází dubové desky, na kterých jsou zapsána jména padlých vojáků, a druhá obsahuje pozlacenou mozaiku. Uprostřed místnosti lze spatřit hrobku neznámého vojáka, pod touto místností se nachází další hrobka, jež obsahuje relikvie ostatních padlých. Tato kostnice je jediným místem v oblasti sočské fronty, kde je pochováno větší množství německých vojáků (Koren, Testen, 2015).

→ Z kostnice jděte směrem na severo-západ po cyklostezce až do centra města, kde se nalézá tolminské muzeum.

Nemška kostnica v Tolminu

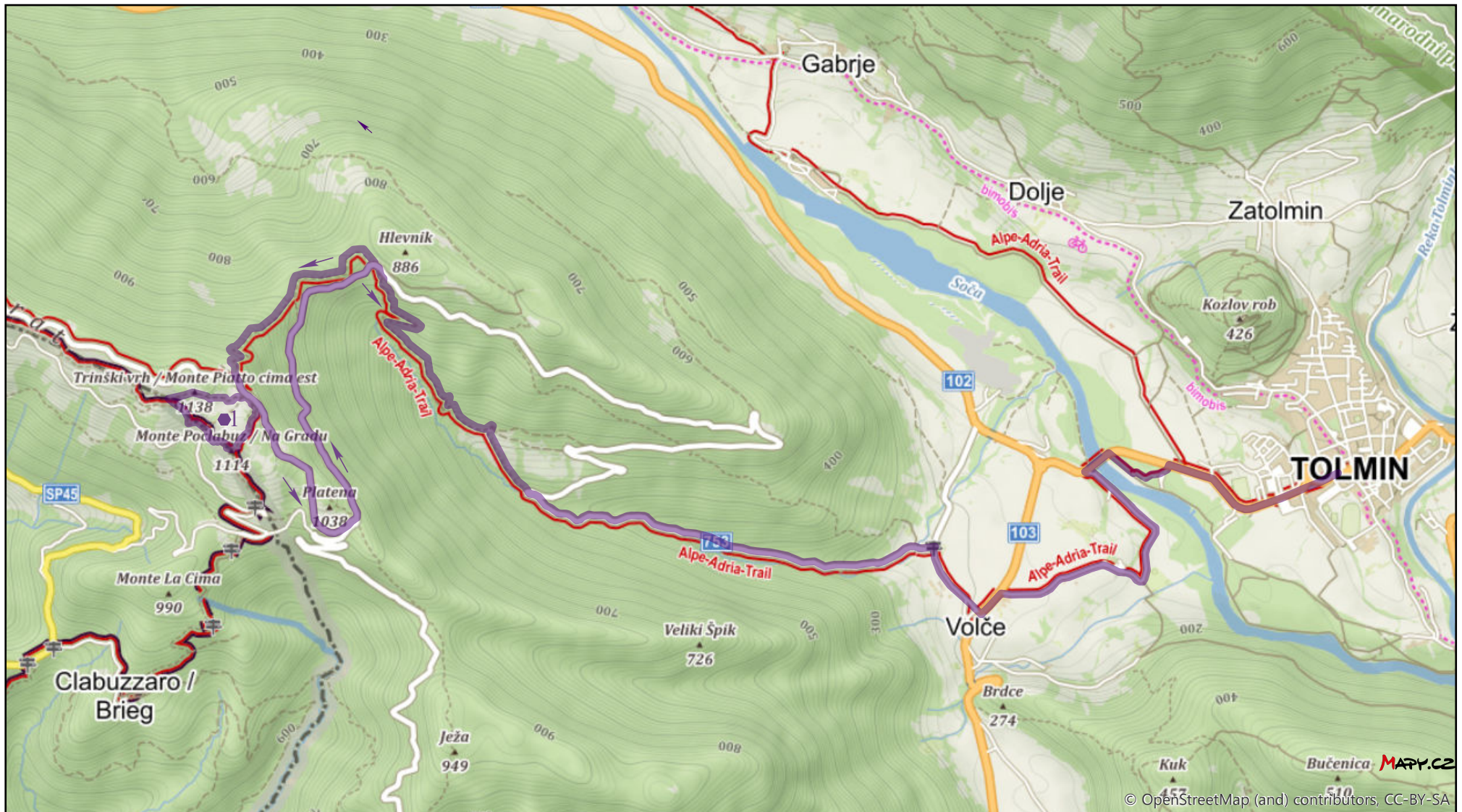
3. Tolminské muzeum

46.182155N, 13.732642E

V bývalém paláci v centru Tolminu se nachází tolminské muzeum. Toto muzeum se pyšní rozsáhlými sbírkami z archeologie, etnologie, dějin umění a samozřejmě i dědictvím sočské fronty. Část expozic prezentuje historii, obydlení a život místní obyvatele (Pot miru, 2020)

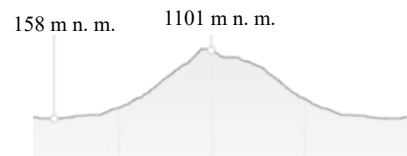
KOLOVRAT

Irsko

žabče

Délka trasy: 21 km
Čas: 10 h
Výškový profil:

Sela pri Volčah

1:40 000 0 1 000 m

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Outdoor museum Kolovrat

G) Kolovrat

Outdoor museum Kolovrat

46.185862N, 13.660276E

Nedaleko města Tolmin se na jihozápadním cípu Julských Alp nachází horský hřeben Kolovrat, který tvoří geografickou hranici mezi Slovinskem a Itálií. Na jeho strmém vrcholu leží přeshraniční outdoorové muzeum, které dále pokračuje i na italské straně.

Hned první den války překročily italské jednotky hraniční hřeben a začaly tvořit rozsáhlý systém obranných linií. Na jeho území se nachází mnoho pozorovacích stanovišť, z nichž italská vojska odštělovali rakousko-uherské pozice a zásobovací cesty do Tolminu. Kolovrat tím pádem patřil mezi klíčové body italské obrany, především ve 12. bitvě. Rakousko-uherská armáda si tento fakt uvědomovala a za jeho dobytí slíbila vysokou odměnu.

Kruhová stezka vede kolem pozorovacích stanovišť, kulometů, jeskyní a rozsáhlé sítě zákopů, které jsou na několika místech propojeny. Prohlídka tohoto muzea je obzvláště zajímavá díky detailům, jako například točným schodům v jedné jeskyni a částečně původním materiálům, které byly použity za války (dráty pro posílení svahů). V neposlední řadě se z vrcholu hřebene nabízí krásný výhled na bývalé bojiště sočské fronty, Tolmin a na Julské Alpy (Koren, Testen, 2015).

→ Z centra Tolminu jděte směrem na západ k místnímu hřbitovu a od něj pokračujte po silnici přibližně půl kilometru. Na levé straně je odbočka vedoucí přes lesní stezku k řece Soča. Touto stezkou dorazíte k mostu, přes který se dostanete na druhou stranu řeky a poté budete dále pokračovat po vyznačené trase a turistických značkách Stezky míru než dorazíte do obce Volče. Zde na první možné odbočce zahnete vpravo a dále půjdete po hlavní cestě. Přibližně po 3 kilometrech budete moci pokračovat lesní stezkou, jejímž projitím dosáhnete vrcholu Kolovratu.

→ Zpět do Tolminu se můžete dostat buď stejnou cestou, jakou jste dorazili k vrcholu, nebo jít po silnici vedoucí do Volče, ze které po 2 kilometrech můžete navázat na kratší lesní cestu. Jakmile vyjdete z lesa, napojíte se na stejnou trasu.

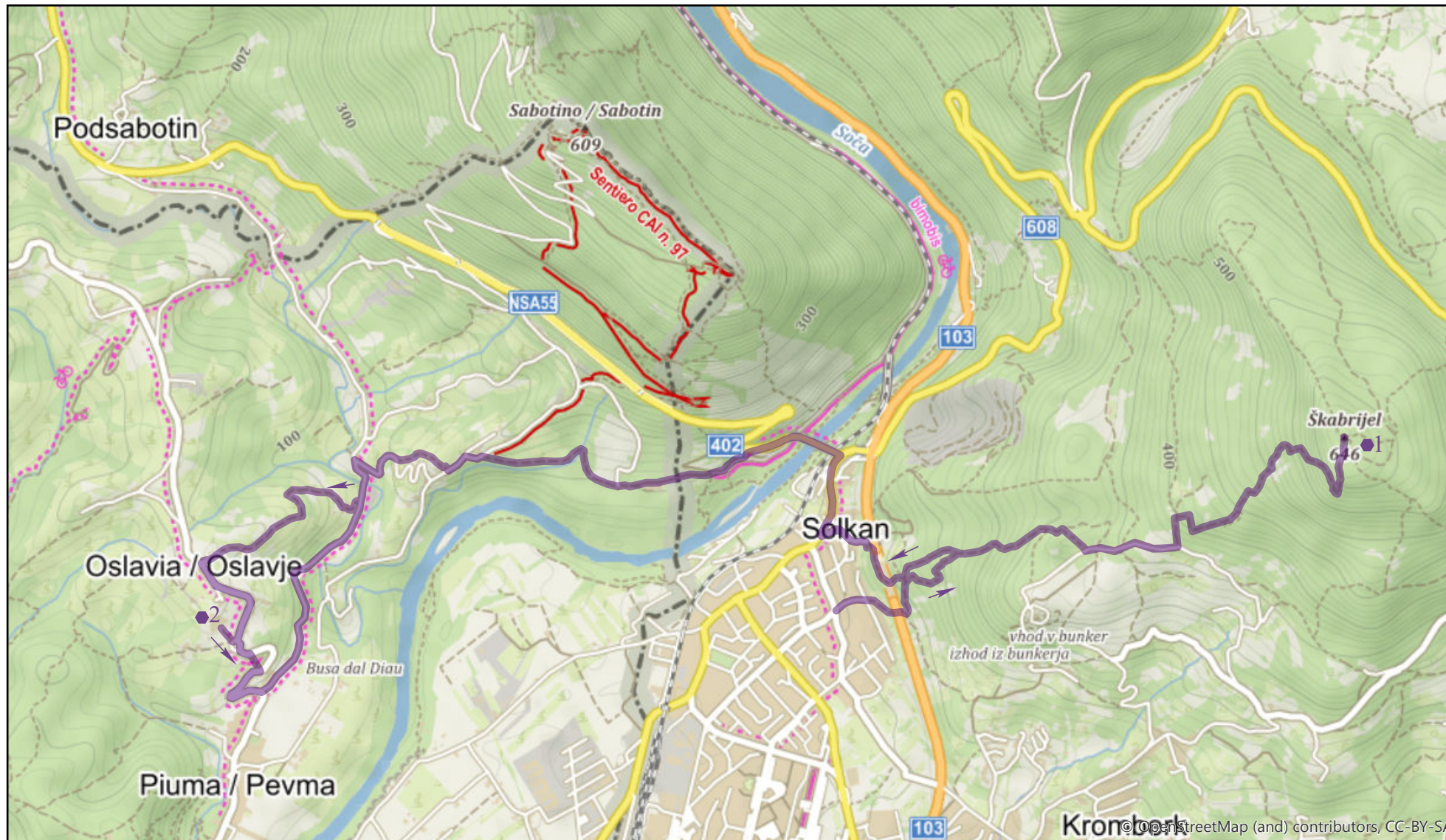
Zachovalý zákop v outdoor muzeu Kolovrat

Outdoor museum Kolovrat

ŠKABRIJEL - OSLAVIA

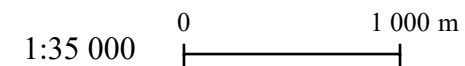
Grgar

Trnovo

Gorizia

Nova Gorica

Délka trasy: 16,5 km
Čas: 6,5 h
Výškový profil:

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Škabrijel
- 2 Italská kostnice Oslavia

H) Škabrijel – Oslavia

1. Škabrijel

45.9763267N, 13.6775164E

Škabrijel je kopec, který se tyčí přibližně 650 metrů nad městem Nova Gorica a jehož jméno je odvozené od archanděla Gabriela. V souvislosti se sočskými bitvami patří mezi jedno z nejhorších a nejkrvavějších bitevních polí na území Slovinska. Do srpna 1916, tedy do šesté bitvy měl představovat rezervní rakousko-uherskou obrannou linii (Svatá Hora – Prevala – Škabrijel – Sv. Katarina). Poté, co v šesté bitvě došlo k dobytí Gorizie a hory Sabotin, Škabrijel se stal první obrannou linií. Přesně o rok později, v jedenácté bitvě se ostatní rakousko-uherské jednotky stáhly z pozic na Svaté hoře a spolu s dalšími vojáků bojovali proti italské armádě, jež kopec obléhala ze tří stran (Koren, Testen, 2015).

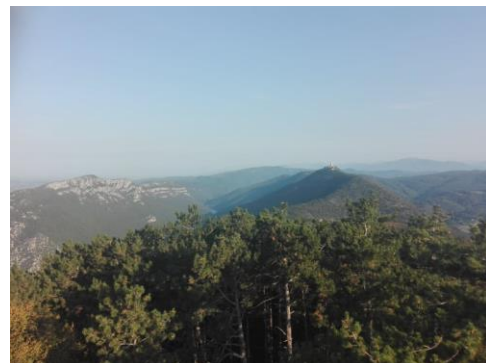
V září došlo k útlumu italské bojové činnosti na severu i jihu, ale některé z posledních italských jednotek se stále snažily dobýt Škabrijelu prostřednictvím granátů a min. Dne 12. září však při závěrečné protizteči narazily na rakousko-uherské zálohy, a na 6 000 Italů s dvanácti kulometry bylo zajato (Fučík, 1999).

Vzhledem k silnému odstřelování a obecným důsledkům bojů v širší oblasti Škabrijelu bylo zachováno velmi málo rakousko-uherských obranných pozic. Některé z nich byly použity v roce 1943, kdy se partyzáni snažili zabránit postupu německých vojsk (Koren, Testen, 2015).

Na samotném vrcholu kopce se nachází památník k uctění padlých vojáků a moderní rozhledna, ze které je nádherný výhled na celé město a Svatou horu.

→ Z centra Solkanu se vydejte ulicí Borise Kalina směrem na východ. Na okraji města se nachází lesní stezka, jež vás prostřednictvím turistických značek Stezky míru zavede přímo na vrchol Škabrijelu.

→ Stejná lesní trasa vás zavede zpět na okraj města, odkud se vydáte na severo-západ k Solkanskému mostu a budete pokračovat až na konec cyklostezky. Zde půjdete další 2 kilometry na západ, přičemž překročíte italské hranice. Dostanete se na křižovatku, ze které půjdete krátkou chvílí po silnici směrem na jih a poté odbočíte opět na západ a skrze vinice projdete značenou trasou k obci, kde se nachází Oslavia.

Výhled ze Škabrijelu na Novou Goricu a Svatou Horu

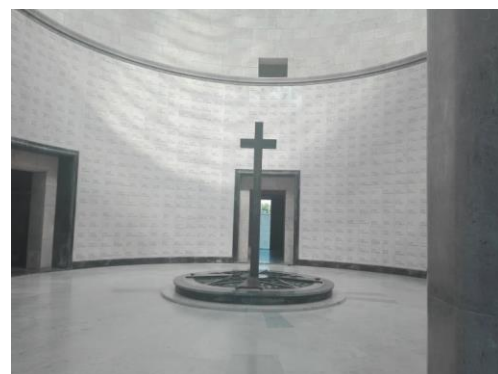
Italská kostnice Oslavia

2. Oslavia

45.968378N, 13.614934E

Italská kostnice Oslavia se nachází v malé stejnojmenné vesnici nedaleko Gorici. Budova, postavená po roce 1938, je tvořena 4 věžemi, které se tyčí na trojúhelníkovém podstavci. Uvnitř každé věže jsou na stěnách uspořádány hrobové buňky, v nichž jsou uchovány pozůstatky identifikovaných vojáků. Ostatky těch, kteří nebyli identifikováni jsou uloženy ve společných hrobkách, které se nachází v prostřední věži (Koren, Testen, 2015) V Oslavii je pohřeno 57 200 italských vojáků a 539 vojáků rakousko-uherské národnosti

→ Zpět do Solkanu se vraťte buď přes vinice nebo skrze obec podél místní cyklostezky, jež vás navede až na křižovatku, odkud budete stejnou cestou pokračovat zpět do Solkanu.

Interiér italské kostnice Oslavia

SVATÁ HORA - VODICE

Plave

Šmartno

Čepovan

Trnovo

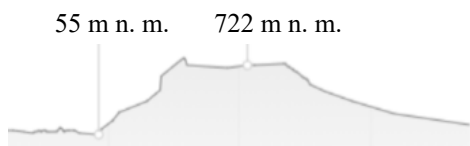
Šempeter pri Gorici

1:70 000 0 1 000 m

Délka trasy: 15 km

Čas: 7,5 h

Výškový profil:

- Vybraná trasa
- Vybraná zastávka
- 1 Svatá Hora
- 2 Outdoor museum Vodice

MAPY.CZ

Ajševice

© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA

I) Svatá Hora – Vodice

1. Svatá Hora

45.595616N, 13.391926E

Svatá Hora je označení pro horu (681 m n. m.) tyčící se nad údolím řeky Soče a také pro významnou poutní baziliku a františkánský klášter, jež je na této hoře postavena. V průběhu bitev na sočské frontě však byla kompletně zničena. V té době vykopala rakousko-uherská armáda několik jeskyní, které poskytovaly úkryt pěchotní četě a dělostřeleckým bateriím. Italským jednotkám se v květnu roku 1917 po počátečních neúspěších podařilo dobýt vrchol hory Vodice, jež se nachází pár kilometrů severně od Svaté Hory. Po stále silnějším tlaku byli rakousko-uherské vojáky nuceni přesunout se ze Svaté Hory na nové pozice náhorní plošiny Bajnsice, která byla hlavním italským cílem v 11. bitvě (Koren, Testen, 2015).

→ Z centra Gorice vyrazte směrem k Solkanu a podél řeky Soče pokračujte na sever. Cestou budete po levé straně míjet tenisové kurty. O pár metrů později se dostanete na začátek lesní stezky, která primárně funguje jako sjezdová trasa pro horská kola. Po tomto lesním výstupu dojdete k silnici vedoucí do obce Grgar. Na této silnici se však zdržíte pouze do první zatáčky, poté opět vkročíte na lesní stezku, která vás zavede směrem k bazilice.

→ Poté, co si projdete celý areál Svaté Hory, můžete pokračovat směrem na severo-západ k outdoor muzeu Vodice. Cesta je značena pomocí turistických značek Stezky míru.

Františkánský klášter postavený na Svaté Hoře

4. Outdoor museum Vodice

46.01446N, 13.63629E

Severozápadně od Svaté Hory se nachází outdoor museum Vodice, které nabízí mauzoleum věnované italskému generálu Gonzagovi, několikapodlažní jeskyně a mnoho zachovalých zákopů. V průběhu 10. bitvy, tedy v květnu a červnu roku 1917 se zde odehrálo mnoho krvavých střetů, které však pro obě strany skončily s více méně bezvýznamným úspěchem, zato ale s vysokými ztrátami. Stejně jako ze Svaté Hory i odsud byli rakousko-uherské vojáky nuceni přesunout se na nové pozice obrany náhorní plošiny Bajnsice (Koren, Testen, 2015).

Zachovalá vícepodlažní jeskyně v outdoor muzeu Vodice

Název trasy

Název 1. zastávky GPS souřadnice

Hlavní text o 1. zastávce

→ popis trasy

Obrázek vybrané zastávky

Název 2. zastávky GPS souřadnice

Hlavní text o 2. zastávce

→ popis trasy

Obrázek vybrané zastávky

Název 3. zastávky GPS souřadnice

Hlavní text o 3. zastávce

→ popis trasy

Název mapy

Mapové pole

Délka trasy

Čas

Výškový profil

Výškový profil

— Vybraná trasa

● Zastávka

1 Název zastávky

Měřítko

Tiráž